Colecția

Amintiri dintr-o viață de om

4

Corespondență monahală

Antonie către Cleopa, Ioanichie și Caliopie

Ediție îngrijită de Pr. Paul Mihail

DOXOLOGIA

e-book

Corespondență monahală

Antonie către Cleopa, Ioanichie și Caliopie

Ediție îngrijită de Pr. Paul Mihail

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
2013

Corespondență monahală

Colecția „Amintiri dintr-o viață de om”
4

Redactor: Cătălin Jeckel
Corector: Daniela Cojocariu
Tehnoredactor: Alina Andrei
Prelucrare imagini: Mariana Cojocaru
Design: Lucian Dragomir
DTP: Leonard Lunguleac

DOXOLOGIA
Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IAȘI
Tel.: (0232)216693; (0232)218324; Fax: (0232)216694
http://editura.doxologia.ro, E-mail: editura@doxologia.ro

ISBN ePUB: 978-606-666-219-2
ISBN PDF: 978-606-666-220-8

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Corespondență monahală

Mulțumiri Preasfințitului Părinte Calinic Botoșăneanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, și Doamnei Prof. Dr. Zamfira Mihail pentru bunăvoința încredințării spre publicare a acestei corespondențe monahale.

[Nota editorului:]

Aceste 16 scrisori [fotografiate] și o fotografie, mărturii de viață duhovnicească de la mănăstirea Sihăstria, le-am primit în dar, în anii 70’, de la părintele ieromonah Ioanichie Bălan. Le-am transcris respectând întrutotul ortografia și punctuația autorului. Am folosit litera **â** și forma **sunt**, în loc de **sânt,** conform normelor academice actuale. Am reprodus cu *italice* cuvintele subliniate. Completările noastre le-am marcat între paranteze drepte.

Poate Dumnezeu mă va ajuta să le public. Preot Paul Mihail în al 89-lea an

IAȘI, 29 iunie 1993

Rev. Antonie Plămădeală[1]
HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE[2]
England[3]

Ian. 7. 1969
Oxford

Iubite Părinte Cleopa,

Mai întâi blagosloviți și iertați. A vrut Dumnezeu, după multe prin câte am avut de trecut, să ajung și pe aici, ca să-mi desăvârșesc cunoașterea lumii și cunoștințele teologice. E o experiență interesantă, din care voi avea desigur mult de învățat. Dar nu uit de cele de acasă. Cum să uit? Nu se poate. Am luat cu mine din țară doar cinci cărți: *Patericul* și *Filocaliile*. După ce toată ziua citesc și vorbesc numai englezește – așa cum pot, că aici nimeni nu știe românește – seara, în chilia mea, deschid *Patericul* și *Filocaliile*. Și mă simt acasă. Desigur că cele mai frumoase amintiri ale mele se leagă de șederea în Slatina și de vacanțele la Sihăstria. Jinduiesc după tihna acelor vremuri și nădăjduiesc să mă întorc la dânsele. De ce tot zbuciumul acesta în lume? Oare e spre folosul cuiva? Numai dacă Dumnezeu are nevoie de el pentru alții, e cu rost. Altfel, vorba lui Solomon, e alergare și goană după vânt. Lumea de aici, cea creștină, e bună și cu iubire față de ortodoxie. Mult interes pentru specificul nostru românesc, ortodox. Ce mai faceți, cum stați cu sănătatea și cu nevoințele călugărești? Multă sănătate de la Dl. Miron și de la Pr. Daniil[4]. Mi-au scris și mi-au trimis o fotografie colorată în care suntem toți patru, așa că vă am pe masă aici. M-au invitat în vacanță pe la ei. Desigur voi merge, dacă Dumnezeu va

voi și dacă ei vor găsi bani de drum. În vacanța de Crăciun am fost în nordul Angliei (mai bine zis în mijloc, dar la sud de Oxford) și am vizitat Liverpool, Birmingham, Wakefield, York, Leeds, orașe mari, centre universitare cu catedrale imense, vechi și moderne. În Catedrala din York încape toată Sihăstria cu casa nouă și cu bojdeuca Părintelui Marcu. E ceva imens. Nici nu v-o puteți [cuvânt ilizibil, probabil: imagina (?)]. Cred că încap într-însa vreo sută de biserici ca Sihăstria, dacă avem în vedere și înălțimea. Am văzut însă mănăstiri catolice, tot imense, din sec. XII, azi ruinate, dar încă mărețe. Am văzut și o mănăstire anglicană de maici, la Herbury, lângă Wakefield, cu școală, ateliere de veșminte și de prescuri, curată dar desigur diferită de ale noastre. Am fost și la o mănăstire de călugări, anglicană, la Wirfield. Starețul e cu barbă, ca ai noștri. Acolo am stat mult de vorbă cu un episcop anglican Victor Sherborn, fost în Birmania, acum episcop de Wakefield. M-a impresionat că trăiește în mănăstire ca un călugăr, într-o chiliuță în care are doar cărți, e îmbrăcat exact ca ceilalți călugări, nu are loc special la masă ci se așază la rând, se servește singur și vorbește cu dragoste de România, unde a fost odată pe timpul lui Miron Cristea (a fost și la Neamțu) și odată în vara trecută. Profesorii de aici de la Colegiu sunt foarte apropiați. În fiecare duminică fac Liturghia la o capelă ortodoxă din Oxford, unde vin ruși, greci, sârbi. Slujesc în românește și grecește. Biblioteca Colegiului e, cum ziceam noi, cât lumea. Nu știu cât îmi va trebui ca s-o răsfoiesc! Viața în colegiu e foarte apropiată de cea mănăstirească, fără mari deosebiri între studenți și profesori, deși profesorii sunt vestiți autori de cărți și tratate. Eu audiez cursuri la 2 facultăți: teologie și filozofie, dar teza de doctorat o fac în teologie.

Și acum, după ce v-am povestit atâtea lucruri despre mine – nu ca să mă laud ci ca să vă informez – vin și cu o rugăminte și încă grabnică. În vreo două-trei zile de la primirea scrisorii mele să-mi scrieți câte ceva despre următoarele lucruri:

1. – Ce credeți, există o continuitate a spiritului paisian în monahismul românesc? În ce constă continuitatea, cum se manifestă ea în viața

călugărilor noștri (mă gândesc la rug.[ăciuni] la îndemâna tuturor. Rug.[ăciunea] minții trebuie făcută cu scop înalt sau ca pravilă zilnică?)

2. – Există în monahismul românesc ceva specific, spre deosebire de greci, ruși etc. Ce știți de la bătr.[ânul] Ioanichie și de la alții. Care era „cuvântul” specific al lui Ioanichie? (Câteva date biografice despre Ioanichie. Câteva din cuvintele pe care le spunea mai ades).

3. – Din ce e alcătuită, mai ales, evlavia călugărilor noștri de azi și din generația de după Ioanichie. Locul *Patericului, Proloagelor, Filocaliei* etc. în viața lor. Care e „pravila” lor personală? Ce trebuie să alcătuiască viața călugărului din ziua de azi. Nu în chip ideal, ci practic, azi.

4. – Care sunt Sf. Părinți cei mai citiți în vremea noastră în m-rile românești. Sunt mai în trecere contemplativii sau practicii (pravilă, ascultarea).

5. – Personal, ce Sf. Părinte ați citit și de care vă simțiți mai aproape? (Important) De ce? De care opere?

6. – Monahii trebuie să trăiască retrași, ptr. [pentru] mântuirea lor, sau să se ocupe de credincioși? Să-i aștepte la m-re sau să-i și caute, să-i cheme?

7. – Care este înțelesul „lepădării de lume”, a „urii” față de lume (d.[e] p.[ildă] la Sf. Efrem S.[irul]) vis-a-vis de porunca: „Să vă iubiți”, „Mergeți în lume și propovăduiți”. Biserica e chemată să slujească pe Dumnezeu și lumea, pe oameni; monahii se integrează în slujire? Cum?

8. – Care este înțelesul „negrijii față de trup”, vis-a-vis de faptul că din iubire față lume, Fiul „s-a făcut trup”.

9. – Ce știți despre „îndumnezeire”, dacă avem în vedere posibilitățile reale ale creștinilor și călugărilor din vremea noastră? Ce pot ei face? La ce trebuie să se limiteze? Și ce trebuie să îndrăznească?

10. – Care credeți că e cea mai simplă definiție a sfințeniei? Se mai poate ea realiza în vremea noastră? Ca și în trecut sau altfel? Ați cunoscut vreun om sfânt? Cum era? (Important)

11. – Cum se păstrează echilibrul între „iubirea de Dz.” [Dumnezeu] și „frica de Dz.” [Dumnezeu], între „nădejde” și „frica de judecată”?

12. – Ce credeți, mișcările și inițiativele creștine din vremea noastră (Ex. Conf.[erințele] ortodoxe de la Rodos, Belgrad, Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Sinodul II Vatican etc.), sunt ele drumuri spre „o turmă și un Păstor”? Trebuie să le privim cu simpatie?

Am mare și *urgentă* nevoie de aceste răspunsuri. Pentru mine și ptr. [pentru] a putea răspunde la întrebări la rândul meu. Luați pe cineva să vă ajute (Ioanichie) dar, mă interesează răspunsurile Sf. Voastre nu ale ajutorului. Îl rog tot pe Păr. Ioanichie să expedieze scrisoarea. Poate fi oricât de mare. Pune doar timbre mai multe. Vă mulțumesc și vă sărut mâna. Nu uitați că sunt departe și singur și am nevoie de ajutor. Pomeniți-mă la rugăciuni. Închinăciuni Păr. Stareț și Soborului. A primit o scrisoare de la mine? Alăturez două bilețele: unul ptr. [pentru] Păr. Petroniu și unul ptr. [pentru] Păr. Ioanichie. Metanie Păr. Paisie și Chiril!

Ierom. Antonie

1 Scris autograf.

2 Antet imprimat.

3 Scris autograf, peste numere de telefon.

4 Ierodiaconul Daniil Gelsi, ortodox italian. Apare în fotografia de grup, din Anexa.

Rev. Antonie Plămădeală[5]
HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON Ox7 5UE[6]
England[7]

7 Ian. 1969
Oxford

Iubite Păr. Ioanichie,

Te rog mult să mă ajuți, urgent, în legătură cu cele scrise Părintelui Cleopa. Am nevoie pentru o conferință aici, despre spiritualitate și monahismul românesc. Tocmai de aceea mă interesează *părerile personale* ale Părintelui Cleopa, pe care eu îl consider reprezentantul cel mai autentic al monahismului nostru. Vezi, fă-o pe secretarul, dacă are nevoie. Să scrie cât de mult. Să răspundă la toate punctele. O să fie câțiva lei în plus la poștă. Pune într-un plic mare. Ce mai nou în țară și la Sihăstria? Poate îmi trimiți și mie ceva vederi, de preferință colorate, ca vederile din părțile Moldovei. Poate ai și soboare și obști monahale. Aici sunt întrebat și dacă ai ce arăta, te crede omul mai ușor. Te-am rugat și de un calendar. Sper că l-ai și trimis. Apelez la Sf. Ta, pentru că te știu activ, binevoitor și descurcăreț. Nădăjduiesc să mă păstrați în dragostea dintâi

Te îmbrățișez, Antonie

5 Scris autograf.

6 Antet imprimat.

7 Scris autograf, peste numere de telefon.

HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON[8]
Oxford, England [9]

Ziua Înălțării
22.V. 969 Oxford

Iubite Părinte Ioanichie,

Îmi cer iertare pentru scurtime. Și pentru întârziere. M-am întors din Franța acum zece zile și încă n-am prididit să răspund la toate scrisorile care s-au adunat în timpul celor 40 de zile cât am lipsit (30 în Franța și 10 în Belgia). Mulțumesc pentru noutăți. Eu, deocamdată, fac doar act de prezență. Voi pregăti o „epistolă" mai lungă pentru Sihăstria în curând, cu descrierea „călătoriilor misionare". Interesante. Instructive. Și folositoare pentru ortodoxie, pe care am „propovăduit-o". Ca și Sf. Paul, n-am mai ajuns însă în... Spania! Acum, Sihăstria e mai cunoscută în Franța decât în România!

Ce te rog: te știu strângător de „cuvinte". Dacă ai ceva ce ar putea constitui „File de Pateric românesc" trimite-mi ceva date, cu întâmplări, cuvinte de folos spuse în ocazii deosebite, cu nume de călugări. Nu te căzni să faci literatură. Îmi trebuie material brut. De literatură mă voi ocupa eu.

Englezului (Clapham = Clăpăug ?) nu i-am scris. El trebuie să-mi scrie întâi, așa e englezește. Dacă îi scrii, spune-i asta!

Tuturor închinăciune mare. Rugați-vă pentru mine să biruiesc munca asta cu teza, cu articolele, cu scrisorile, cu limba!... Muncă nu glumă!

Antonie

8 Antet imprimat.

9 Scris autograf, peste numere de telefon.

[Ilustrată. Vedere din Roma]
Părintelui Ioanichie Bălan
Mănăstirea Sihăstria
Jud. Neamț
Romania

4.IX.969
Roma

Am scris altor Părinți din Franța, Elveția și iată că Sf. Tale ți-a venit rândul din Roma, unde voi sta mai mult de o săptămână. Mai scrie-mi (tot la Oxford).

Tuturor Părinților, închinăciune ortodoxă din Roma. E foarte greu să fii smerit cu o Basilică cum e aceasta a Sf. Petru.

Antonie

HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE
Telephone 0608-72 336[10]

12.X.969
Oxford

Iubite Părinte Ioanichie,

N-am primit încă monografia Sihăstriei și m-ar fi interesat. Pune-o într-un plic și expediaz-o: va veni mai sigur. În legătură cu datele pe care le-am cerut, cred că e cam mult să aștept „o iarnă”. Poate poți lucra ceva mai repede. Văd că ești îngrijorat în legătură cu „publicitatea”; i-am scris Părintelui Petroniu ceva în leg.[ătură] cu asta. Roagă-l să-ți citească. În fond toată existența noastră e publicitate. Nu cred că avem chiar atât de importante lucruri de spus încât să le punem în primejdie valoarea duhovnicească. E mai smerit să vorbești decât să taci, dacă tăcând vrei să te creadă lumea grozav! Dar esențialul e altul: e că unii de pe aici se folosesc. Și în afară de asta, ne mai facem și noi românii loc în istorie. Că nu e comod să umbli prin lume și să trebuiască să explici că București și nu Budapesta e capitala României. Pe aici s-a știut că ortodoxie înseamnă religia Rusiei și a Greciei. Pe noi ne ignorează complet. Eu vreau doar să fac un act de prezență. Nu pentru *cineva* din cutare sau cutare loc, ci pentru țară și pentru ortodoxie. Așa aș vrea să mă înțelegeți. Deci, aștept totuși să-mi trimiți ceva. Londonezii Sf. Tale nu mi-au scris încă. Ține-mă la curent cu plecările la Ierusalim și la Athos. Și mai dă-mi noutăți din Sihăstria. Ce face Păr. Kiril, Marcu. Unde e Păr. Caliopie? Am primit o scrisoare de la el,

din Sibiu. Îmi scrie că e la tratament, deci nu-i voi scrie până nu se întoarce în m-re [mănăstire].

Te încredințez de toată dragostea și prietenia, Ierom. Antonie

10 Antet imprimat.

Ierom. Antonie Plămădeală[11]
HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE
Telephone 0608-72 336[12]
Oxford-England[13]

De Obște
17 Nov. 1969, Oxford

Prea Cuvioase și iubite părinte Stareț Caliopie,

Mulțumesc de scrisoarea din urmă și de cea dinainte, amândouă pline de dragoste dreaptă, așa cum din puține locuri are omul prilejul să primească.

Nu știu dacă ți-am povestit ce-am mai făcut în ultima vreme. Nici nu știu de la ce capăt s-o iau. Mai întâi mi se pare că ar trebui să constat că m-am trezit un fel de ambasador al monahismului răsăritean pe aici. Pe negândite. Nici n-ai crede că totul a venit așa, ca din întâmplare. Eram în Belgia, la Chevetogne și Părinții m-au rugat să le spun ceva despre monahii români. Îl aveam lângă mine pe ierodiaconul Daniil Gelsi care după cum știi vorbește bine românește, și am început să improvizez ceva, bineînțeles în românește, sperând că el va traduce. Dar el s-a încăpățânat să nu vrea.

– Vorbește franțuzește, mi-a zis.

– Dar n-am vorbit niciodată până acum. Citesc, dar pentru vorbire trebuie exercițiu.

– Încearcă și ai să vezi că merge.

– Și dacă nu merge, mă traduci?

S-a învoit. Convorbirea a fost în românește și ceilalți nu înțelegeau nimic. Poate doar părintele Irineu Doens care rupe ceva românește, atât cât să frunzărească revistele și din când în când să ne critice! Dar ceilalți nu-l iubesc, pentru că a rămas cam la nivelul sinodului I Vatican.

După ce am convenit să vorbesc franțuzește, cam cu teamă desigur, pentru că la Chevetogne toți sunt savanți, care mai de care, am început deodată pe limba lor, spre mirarea tuturor. Până atunci vorbisem numai prin intermediul lui Daniel. A fost ca o harismă pogorâtă pe neașteptate asupra mea.

Așa mi-am început cariera de conferențiar. Am povestit vieți de călugări vii, ceea ce a fost ceva cu totul inedit în lumea lor. Nu le venea să creadă că nu vorbesc din vreo carte de spiritualitate necunoscută lor. Trebuie să vă spun că din ziua aceea m-au adoptat în obștea lor și s-au declarat toți ortodocși, dorind să cunoască cât mai mult din cea ce știam.

A doua zi m-am dus la o mănăstire trapistă, la Rochefort, și la despărțire Starețul m-a invitat să vin a doua zi din nou și să le țin și lor o conferință. Acum eram deja conferențiar, așa că nici nu m-am gândit și am zis „Da”. Dar încurcătura a răbufnit abia a doua zi. Ce s-a întâmplat? Dimineața m-a luat părintele Daniil și cu încă / [p. 2, numerotată] un părinte și m-au dus la mănăstirea benedictină Maredsous, în sudul Belgiei. În drum, ne-am oprit la un Seminar la Dinant și la o Facultate de Teologie la Namur, unde am improvizat din nou discuții, și, cu jumătate de oră înainte de conferința programată la Rochefort, am ajuns din nou la Chevetogne. Ce să mai faci în jumătate de oră? Nu mi-am putut face nici măcar niște note. Eram cam speriat în sinea mea, dar îmi ziceam că bieții trapiști, care tac toată vremea, vorbind la nevoie prin semne, vor fi bucuroși să mai audă grai de om, oricum, dar să sune! Or fi niște oameni simpli acolo... Găsesc eu să le spun ceva. Și ne-am dus, Daniil a luat niște diapozitive cu mănăstiri românești, urmând să facem și proiectări. Speram că la nevoie voi putea vorbi românește și că Daniil nu mă va mai refuza, dar el s-a dus în fundul sălii. Când am intrat în sala de conferințe, într-o bibliotecă luxoasă, erau vreo cincizeci de părinți, fiecare cu masa lui, cu cărțile lui pe masă, cu

instalația de lumină și de recepție la cască... Nimerisem într-un cuib de cărturari. Numai cu ajutorul Harului de sus am putut vorbi o oră despre caracteristicele spiritualității românești. Vorbind, descopeream că le spun lucruri interesante, pe care ei, cărturarii, nu aveau de unde le ști și căpătam curaj minut cu minut. A fost bine.

După aceea a urmat Franța. Dacă aș sta să le număr, aș izbuti să știu câte conferințe am ținut. Destul să spun că un profesor de la Saint Sulpice mi-a obținut, nesolicitat de mine, o bursă de călătorii în Franța, și așa am fost la Avignon, la Eygalières, la Cluny, la Taizé, la Lyon, la Maçon, la Nantes, la Reims, la Chartres, la La Pierre-qui-Vire, la Bussy, la Dijon, etc., etc. Și bineînțeles la Paris, unde făceam câte o haltă de câte o zi, două, în care timp trebuia să fiu la masă la Abbé Cutare, la Profesorul Cutare, în audiență la Vicarul Parisului Pézeril, apoi la Cardinalul Parisului Marty, apoi la Pierre Emmanuel de la Academia Franceză, devenit acum Președintele PEN-ului, Asociația Mondială a Scriitorilor. La Paris am fost bineînțeles și la biserica românească, unde, la Paști, am stat alături de celebrul scriitor Eugen Ionescu; m-am întâlnit cu comunitatea românească, cu scriitori etc. Nu l-am văzut pe C.V. Gheorghiu și îmi pare rău. (scriitor român, foarte mare, stabilit în Franța, preot).

Întors în Anglia a trebuit să fac față unei invitații de a vorbi la Londra la o întrunire ecumenică. Conferința e acum sub tipar în revista EASTERN CHURCHES REVIEW. Îndată după aceea am primit o invitație din Belgia, să merg la două Congrese, unul de spiritualitate la Tournai, și unul monahal la Ermeton. Între ele o Masă rotundă la Centrul Ecumenic de la Chevetogne. Cu aceste ocazii am fost între multe somități apusene. Am ținut o conferință la Tournai, fiind prezentat de Oliver Rousseau, redactorul Irenikon-ului. Se va publica în Belgia. Am mai ținut una la Ermeton, improvizată într-o noapte, că inițial nu eram programat printre vorbitori, dar după conferința de la Tournali, m-au programat fără să mă întrebe. Când am ajuns la Ermeton, eram cap de listă. Cred că se va publica și această conferință la Londra.

Văd că mă lungesc prea mult.

În august am pornit în altă călătorie. Cinci zile la Paris, unde am stat la centrul „Istina” și am mâncat la o mănăstire de dominicani. Am revăzut Parisul cu plăcere. Parcă m-aș fi întors în București. Seamănă puțin. Și e foarte diferit de Anglia, Londra e goală. Parisul e / [p. 3 numerotată] în stradă. Parizianului îi place să-l vadă lumea când mănâncă și au făcut restaurantele mai mult în stradă, pe trotuar.

De la Paris am plecat cu trenul la Geneva. E un oraș de factură veche. Clădirile noi sunt în afară. Am văzut sediul Societății Națiunilor, Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Sediul Internațional al Crucii Roșii, lacul, biserici... Am dormit o noapte la Chambesy, unde e Centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice. Am stat la o slujbă, că era duminică, împreună cu Emilianos de Calabria, Timiadis, Arhiepiscopul reprezentant al Patriarhiei Ecumenice. Au o casă frumoasă acolo, și o biserică de asemenea. Era acolo și Nissiotis de la Bossey. Am trecut pe lângă Bossey și am plecat la Lausanne și apoi la Fribourg, unde am fost oaspetele lui Nestor Vornicescu și al lui Gabriel Popescu de la București, care erau acolo pentru perfecționarea limbii franceze, urmând să meargă la Bossey unde se și află acum. De acolo m-am dus la Berna. Am vizitat Parlamentul, muzee, biserici. Caracteristic pentru Berna, e că toate trotuarele sunt sub case, la nivelul parterului. Pe orice ploaie poți merge prin toată Berna, fără umbrelă. De la Berna am luat trenul spre Italia, ziua, trecând Alpii înzăpeziți, prin peisagii unice. Unică e și Italia în nord, trenul trecând prin munți și apoi pe malul unor lacuri minunate, Laco di Como, Laco Maggiore etc. M-am oprit la Milano. Scala din Milano, Domul din Milano, Galeriile Victor Emmanuel, muzee, castele. Ca să nu pierd peisagiile, m-am dus spre Roma tot cu trenul. Am descins la Roma Termini, încercând să mă simt întors acasă, la casa bunicului Traian. Întorceam mereu capul, părându-mi-se că se vorbește românește. Eram totuși acasă; italiana e sora noastră bună. Le-am spus italienilor că Badea Cârțan (mi se pare) a zis despre italiană că e o românească stricată! Iar catolicilor le-am spus, parafrazându-l pe badea Cârțan, că romano-catolicismul e o ortodoxie stricată! Nu s-au supărat. Încep din ce în ce mai mult să fie ei înșiși convinși că e cam așa.

La Roma aveam dinainte aranjat unde să stau, așa că m-am dus direct acolo, la Mănăstirea Sf. Pavel numită Fuori la Mura, pentru că odinioară era în afara zidurilor Romei. Acum e în oraș. Mă așteptau. M-a luat în primire Padre Pio, zicându-mi *Professore*. Am protestat, zicând că sunt doar student, dar mi-a explicat că în Italia li se spune Professore tuturor celor care se ocupă cu cartea. Bine. Au în mănăstire un episcop, iar starețul Don Gi[o]vanni Franzoni, are rang de episcop, membru în sinodul episcopilor italieni. Mănăstirea e a doua ca mărime după San Piedro, marea Basilică romană, parohia Papei. De la ușă până la altar, faci un sfert de oră! Are curți interioare cu decorațiuni de toată frumusețea, o bibliotecă imensă și o Biblie originală de la Carol cel Mare. Amănunte despre viața de mănăstire vă voi da prin viu grai, la vedere. E prea mult de scris. Au reguli frumoase la masă (se citește psalmodiat) și la Biserică, mai ales seara la rugăciunea înainte de culcare. Au fost foarte bucuroși că am mers la Biserică. Nu mi-au cerut. Desigur am stat cuminte și mi-am făcut cruce ortodoxă, iar ei au pomenit pe PF Patriarh de câte ori eram eu în Biserică. De altfel asta s-a făcut peste tot unde s-a întâmplat să merg.

În Roma am fost la toate bisericile și am văzut vechea Romă ca / [p. 4 numerotată] și pe cea nouă. Nu mai înșir toate monumentele. Vă voi arăta unele fotografii când mă voi întoarce. Desigur am stat îndelung la picioarele Coloanei lui Traian, care e aproape de Monumentul Patriei, în centrul Romei. Am fost la Pantheon, la Lateran, la Santa Maria Maggiore, la Tre Fontane unde a fost omorât Sf. Pavel, la presupusul mormânt al Sf. Petru, la Biserica Sf. Clement sub care e un templu păgân în foarte bună stare; am urcat în vârful cupolei Sf. Petru, de pe care se vede toată Roma și la picioarele căreia sunt grădinile Vaticanului, cu palatele lor și cu palatul Papei. Mai apoi am fost chiar în grădini, condus cu mașina de Părintele Pierre Duprey de la Secretariatul pentru Unitate. Am intrat și în palate, și desigur am văzut Muzeele Vaticanului. Capela Sixtină, camera lui Rafael Sanzio, manuscrise de la Luther, papi, Erasmus, regi, manuscrise ale Scripturii din sec. III, IV...

Am fost la locul unde se spune că s-a întâlnit Sf. Petru cu Iisus și l-a întrebat QUO VADIS DOMINE; acum e o biserică acolo. Am fost la mormintele de pe Via Appia și la Ostia, vechiul oraș și port, astăzi ruine bine conservate, mai bine decât cele din Roma. Ele îți dau o idee de ansamblu asupra a ceea ce era un oraș roman. Desigur și în Roma Capitoliul, arcurile de triumf ale lui Constantin, Septimiu Sever, Colosseumul, templele păgâne, toate sunt așa cum erau, pline de istorie și dătătoare de emoții.

Am fost și la Catacomba Sfântului Sebastian, poate locul cel mai interesant din Roma, cu morminte și biserici subterane, cu galerii din care nu mai ieși dacă te avânți fără ghid.

[lateral, adaos autograf] Am fost și la Lido, pe malul Adriaticii.

Am fost apoi la mănăstiri în Roma, impresionat mai ales de o mănăstire de maici, Les petites Sœurs de Jesus, care locuiesc în case de lemn, deasupra bisericii Tre Fontane, pe un deal. Au o uniformă simplă, compusă numai dintr-o dulamă de pânză albastră, cu centură și cu o broboadă pe cap. Toată mănăstirea e zidită de ele, iar biserica e săpată în deal, ca un beci, ca o catacombă. Au ateliere și trăiesc numai din munca lor. Sunt răspândite în întreaga lume. Am întâlnit de altfel și la Ierusalim, pe Via Dolorosa, o casă și o bisericuță a acestui ordin, cred în casa Sfintei Veronica.

De la Roma m-am repezit până la Neapole. Știam proverbul vechi: Vidi Neapole e poi mori! Într-adevăr, poți să mori de mirosurile din jurul gării. Gălăgie, rufe întinse peste străzi, piețe cu toate muștele din lume adunate acolo, iar seara e mai bine să stai în casă. Desigur este și un Neapole curat și modern.

De la Neapole, cu vaporul m-am dus pe insula Capri, fiindcă voiam să văd casa lui Axel Munthe, un scriitor care a scris CARTEA DE LA SAN MICHELE, și care a murit orb acolo. Capri nu e o insulă. Capri e un vis de om deștept. Nu se poate descrie. Capri e lumină, e soare, e urcuș spre cer. Sunt niște drumuri prăpăstioase, serpentinate, pe care șoferi îndemânateci urcă și coboară cu viteze inimaginabile, fiindcă orice cursă înseamnă bani, și ei trăiesc numai de pe urma turiștilor. Am urcat cu un funicular până în

orașul Capri, și de acolo cu mașina am mers la Anacapri, unde e San Michele. Acolo am întâlnit doi români, pe care i-am recunoscut după o traistă; era fratele lui Iordăchescu, cântărețul și nevasta lui, o pictoriță. Am petrecut multă vreme în vila lui Axel Munthe, care întrece imaginația și pe care o văzusem cândva la cinematograf. Sub San Michele / [p. 5 numerotată] Mediterana e la sute de metri, drept în jos sub pereții de stâncă tăiată drept. Marea e albastră, de un albastru ireal, cum sunt toate acolo. Am mâncat struguri și alte bunătăți mediteraneene, și seara am coborât din nou în port și am luat vaporul spre Neapole. Și de la Neapole m-am întors la Roma.

Cu câteva zile înainte de plecarea din Roma, am fost oaspetele Secretariatului pentru Unitatea Creștină, și am fost invitat la o masă la un Restaurant în Vatican, cu Jerôme Hamer, Pierre Duprey etc. Apoi am fost la castel Gandolfo, la Papa, la reședința de vară, cam la 30 de km în afara Romei. Spectacolul văzut acolo rămâne de neuitat.

Mai departe am plecat cu avionul. La Fiumicino, la aeroportul Leonardo da Vinci, mi-am schimbat din nou banii ce îi aveam, lăsând lirele italiene și căpătând dolari pe ele. Am plecat cu un avion englezesc. Am zburat spre sud, peste Italia, apoi peste Adriatică și îndată au apărut nenumăratele insule grecești. Nu poți cunoaște Grecia adevărată decât din avion. Insule, insule și apă. Și iată Atena. În jur dealuri goale, uscate. Părintele Maxim Mereanu nu primise scrisoarea mea de la Roma, și nu mă aștepta la aeroport. Dar acum eram călător vechi în lume. M-am descurcat. Am dat dolarii și am căpătat ceva drahme și m-am dus spre Moni Petraki (Mănăstirea Sf. Petru) unde știam că e Păr. Maxim. L-am găsit. Peste drum era și Ambasada Română. Eram ca acasă. Dealtfel știam că numai cu puțin mai la nord e România. Mă apropiasem substanțial de casă.

În aceeași seară am urcat pe Licavittos, un munte în mijlocul Atenei, de unde spectacolul nocturn e minunat. Se urcă cu un teleferic-tunel. Am văzut bineînțeles toate minunile Atenei, cu tot ce păstrează din antichitate. Am urcat pe Acropole, am văzut Cariatidele care datează din anul 407 înainte [de] Hristos, am văzut Propileele, Parthenonul și Erechteionul și Theseionul

(templul lui Hefaistos) din anul 450 înainte de Hristos. Am văzut Areopagul, locul de unde a vorbit Sf. Pavel despre Dumnezeul necunoscut... Apoi într-o seară, am plecat spre Tesalonic. O noapte cu trenul. Am ajuns dimineața la Tesalonic, singur, într-un oraș în care cei care știau englezește sau franțuzește nu se sculaseră încă. Cu greceasca mea biblică, m-am descurcat totuși. Se uitau curioși la mine. Vorbeam limba lui Platon și Socrate, pe care ei o uitaseră. Am descoperit autogara de unde trebuia să iau mașina spre Uranopolis. Totul mi-a mers în plin; mașina tocmai se pregătea să plece. Am dat 60 de drahme și m-am urcat. Dintr-o dată m-am simțit balcanic. Gălăgie, ceartă, murdărie. Anglia curată și sobră rămăsese mult în urmă! Și mașina era o rablă cum am găsit eu una acum douăzeci de ani la Fălticeni, când am făcut primul drum la Slatina, venind de la Crasna Olteniei, în căutare de adăpost. Cinci ore am mers până la Uranopolis, prin soare și praf. O vreme, șoseaua a fost asfaltată, dar apoi am intrat pe drum de țară. Sărăcie, dealuri goale. Mai spre Sfântul Munte, au început să se mai acopere de vegetație. Încă în mașină am cunoscut pe primii atoniți. Ortodocși cu priviri blânde, smerite, cu plete lungi și prăfuite. După o oră de așteptare la Uranopolis am luat vaporul spre KARIA, capitala Sf. Munte. Ore de mers, în soare, pe un vaporaș mic, pe care erau adunate toate limbile pământului. Până și din Peru, și din Chile, și din Mexic, ca să nu mai vorbesc de Europa. Portul principal al Sf. Munte e Dafni. Acolo, vama, controlul pașapoartelor, / [p. 6 numerotată] și urcarea într-un camion spre a ajunge la KARIA, în capitală, acolo unde sunt reprezentanții tuturor mănăstirilor și unde e ceea ce s-ar putea numi Guvernul Spiritual al Atosului. În drum trecem pe lângă Xeropotamul. Îl văd din mers. Am fost avertizat de altfel că nu voi putea vedea totul în zece zile, mai ales că voiam să ajung neapărat la Prodromul.

La Karia am căpăta repede DIAMONITIRIONUL, adică permisul de a vizita Athosul. Aveam de altfel o scrisoare de la Patriarhul Ecumenic și o adresă de la Ministerul de Externe al Greciei. M-au primit bine Protoșii Athosului, cu cafele și mizilicuri. Am văzut picturile lui Panselinos, apoi am coborât la Iviron, apoi am luat vaporul spre Marea Lavră a Sfântului

Atanasie, unde am ajuns seara. Asta bineînțeles după câteva zile de la sosire, căci între timp am fost la Cutlumuș, la chiliile românești ale Părintelui Metodie Popescu, și a părintelui Ioachim Sârbu, amândouă împrejurul Kariei. De la Marea Lavră am plecat pe jos, cu măgărușii, spre Prodromul. Mănăstirea noastră e cea mai departe din toate mănăstirile Atosului. M-au primit foarte bine. Dar sunt toți bătrâni. Cel mai tânăr are 60 de ani. Am văzut figuri interesante de monahi, și pline de evlavie. Am mai văzut și mai așa, dar cred că în Munte mai sunt încă Sfinți. De remarcat: nici un basarabean nu stă la mănăstirile rușilor. E normal, desigur, pentru că toți sunt români. Dar vreau să remarc acest lucru, pentru că acolo la Athos, România continuă să fie ÎNTREGITĂ. Lucrul m-a bucurat mult. Și sunt mulți basarabeni. De altfel majoritatea sunt moldoveni. Iată câteva nume: Veniamin Popa, Stareț la Prodromul, Ioanichie Bujor, arhondarul, de la Hermeziu-Iași, Ieronim Constantinescu, de la Turchis-Brașov, Kiril Pricop, de la Bârlad, econom, Ghermano Rugină de la Bârlad, Nifon Boaru de la Vaslui – grădinarul, Acachie Toma de la Orhei – bucătar, Vlasie Stratilat, de la Orhei – Eclesiarh, Gheronte Baciu de la Baia, Policarp Comănescu de la Galați, Elefterie Fagu de la Vaslui – portar, Clement Popa, de la Vaslui, cam în post de poștar, între Lavra și Prodromul. Mai este acolo și Arsenie Cotea, dar stă ascuns. Nu l-am putut vedea. E șeful grupei stiliștilor tari și a celor care nu vor relații cu Țara. În general, toți vor oameni din țară, ca să se mai întinerească mănăstirea. Sunt binevoitori și vorbesc cu respect de Părintele Patriarh. Dar sunt slabi, bolnavi și bătrâni. Gheronte Baciu de la Baia era singurul în stare să mai facă ceva, să umble cu cei doi măgari ca să facă aprovizionare, dar a căzut într-o cisternă de apă și și-a rupt un picior. Acum umblă în cârje. Așa în cârje, e brutarul mănăstirii. Policarp Comănescu e acum bolnav tare, și foarte bătrân. În viața lui a fost călugăr la mănăstirea de la Iordan, plecat tot de la Athos, în timpul războiului. Athosul era sub nemți și el a pretextat că merge la Tasos, o insulă unde mănăstirea avea o proprietate, și a plecat acolo cu barca. Dar s-a îndreptat spre Ierusalim. Mai erau doi cu el. Au mers pe mare 86 de zile. A fost una din minunile vremii. Acum s-a întors să moară la Prodromul.

Mănăstirea e spre ruinare. Cred că nu s-a măturat în ea de vreo douăzeci de ani. Am dormit în camera oficială, așa zisă, adică acolo unde dorm arhiereii. Ei bine, era să mă pierdeți, fiindcă *era să fiu mâncat de lilieci*! M-am luptat cu ei ca un erou, împreună / [p. 7 numerotată] cu Părintele Gheronte pe care l-am chemat în ajutor. Biblioteca plină cu cărți românești, e începută de șoareci și desigur va fi și terminată. De altfel sunt singurii cititori. Am văzut manuscrise isihaste interesante și niște manuscrise ale unui atonit, de mare frumusețe, deși sunt în româna nouă. Ele vor fi desigur de mare valoare în viitor. Sunt pagini din Sfinții Părinți amestecate cu istorie și cu tot ce a mai crezut Părintele de folos să se știe. Biserica e mereu goală. Toți fac rugăciunile la chilie. La Biserică face toate slujbele, inclusiv utrenia la miezul nopți, singur, singur Părintele Vlasie. El toacă, el trage clopotele, el slujește, el cântă, el aude. Și Dumnezeu.

Drumul de la Mănăstire la portul mănăstirii, la coborâre mai e cum mai e, dar la urcuș îți scoate sufletul. Am făcut urcușul de câteva ori. Am trezit multe pietre care dormeau de veacuri!

Prodromul are urme de viață organizată. Ce păcat că se pierde. Pe vremuri erau acolo 120 de călugări. Acum casele sunt goale și se risipesc. Plouă în ele, cad tavanele, putrezește dușumeaua, putrezesc și oamenii așa, de vii...

M-am lungit prea mult, și n-am ajuns încă la capătul drumului. Să trec repede prin Athos. Am mai văzut multe alte mănăstiri. Am înconjurat muntele cu vaporul, pe furtună, de era să pătimim și un naufragiu. Nucă pe valuri, asta eram. Mai ales în capul muntelui. Am dormit o noapte la Dionisiu, unde am găsit un aromân care vorbea bine românește. Mi-au arătat capul Sf. Nifon și mormântul lui.

Am plecat tot cu vaporul la Uranopolis și iarăși cu rabla de mașină până la Tesalonic. A mers cu mine și Starețul Prodromului și Părintele Ioachim, un alt român care are chilia lângă Ivir, jos. Chilie înseamnă casă și biserică. Uneori casa are zece și mai multe camere. Dar acum sunt goale. În toate este doar câte un bătrân îngrijorat că nu va avea cui să lase casa moștenire și o vor lua Grecii. Am mai cunoscut un Părinte grozav, un fel de

capsocolivit, care umblă din loc în loc, n-are casa lui; părintele ENOH. Am dormit și la părintele Metodie, lângă Karia. Are o biserică și vreo zece camere goale. Hărți vechi mâncate de molii, portrete de regi de mult trecuți pe lumea cealaltă, perdele complet arse de vreme și de lumină, praf, șoareci... Am scăpat cu nasul nemâncat, dar nici de dormit nu pot spune că am dormit. Dar Părintele Metodie m-a primit cu multă dragoste.

Văd că m-am întors iar la Athos! Cred că mi-ar trebui multe pagini ca să isprăvesc, și n-am timp. Sunt mereu în criză de timp. Trebuie să lucrez conferințe, teza, să scriu scrisori lungi ca asta! Am o vastă corespondență cu toată lumea. Îți faci relații peste tot dar după aceea trebuie să le întreții. Și e bine să le întreții, pentru viitor!

De data asta, m-am oprit la Tesalonic două zile și o noapte, așa că l-am putut vedea. Am văzut Biserica Sf. Dumitru cu locul unde a fost martirizat, am văzut Mitropolia și multe alte biserici. Spre Atena m-am întors cu avionul. Am zburat jos, așa că am avut panorama întregii Grecii. La Atena am fost la slujbă la Catedrală, și cu o mașină am vizitat tot ce se poate vizita. Muzeul Benaki e un tezaur unic.

De la Atena m-am îndreptat cu avionul, grecesc, spre Tel-Aviv. Am ajuns noaptea. Era Sărbătoarea Corturilor și am avut noroc / [p. 8 numerotată] să găsesc totuși un arab cu un taxi care să mă ducă la Ierusalim. Evreii în sărbători nu fac nimic. Am trăit prima senzație a Țării sfinte: *am urcat spre Ierusalim*! Într-adevăr, drumul urcă. Am găsit Biserica și Casa Românească, unde mă aștepta Părintele Lucian Florea și Maica Nazaria. Ba chiar mai mult. Erau sosite din țară Stareța Agapiei, Maica Eustohia cu Maica Eufrasia Sârbu, Egumena Văratecului, Maica Hristofora și Maica Ana și Maica Agnia de la Antim. Am făcut un sobor românesc cu mâncare românească, cu țuică (așa de gustare, și din patriotism) și cu slujbă în limba noastră.

A urmat vizitarea Ierusalimului. Prima zi, cu Părintele Allchin, anglicanul, pe care l-am întâlnit acolo, Via Dolorosa, Pretoriul, Sfântul Mormânt și tot Ierusalimul. Zile la rând după aceea am colindat toate locurile. Sionul, Eleonul, Muntele Măslinilor, Ghetsimani, Casa Veronicăi,

Casa unde a avut loc Cina, Casa Sf. Ioan Botezătorul în satul lui de lângă Ierusalim, Betania, Betleem, Templul cu Zidul Plângerii, Siloamul, Valea lui Iosafat, locul unde a fost omorât Sfântul Ștefan, locul unde a Adormit Maica Domnului, locul unde s-a pogorât Sfântul Duh, mormintele Profeților, vizită la Patriarhie (am poze).

Apoi am plecat la Ierihon, pe teritoriul ocupat de la Iordanieni. De la Ierihon am mers la Pustia Qarantaniei, locul Ispiririi, apoi la Marea Moartă și la Qumran, locul unde s-au descoperit acele manuscrise celebre... Am văzut Iordanul, dar nu m-am putut apropia, din cauza frontului care era foarte aproape. Aveam să intru în Iordan mai sus, spre izvoare.

Cu o mașină, de la Ierusalim, am plecat spre Emaus, apoi la Cezareea Palestinei. De acolo am mers la Carmel, patria Sf. Ilie. Am vizitat două mănăstiri acolo și am plecat spre Nazaret. Am văzut locul Casei Mântuitorului. Acum e o Biserică. Am vizitat pe Mitropolitul Isidor al Nazaretului, un adevărat călugăr și apoi am plecat spre Cana Galileei. Galileea e frumoasă. Peisajul e mai uman. Jos la Ierihon e pustie adevărată. Cât vezi cu ochii nisip, piatră și soare. Am văzut cârduri de cămile alergând să caute un izvor. La Ierihon un izvor e binecuvântarea întregului oraș. Fără el orașul ar fi mort. Apa în Marea Moartă era fierbinte, iar la Qumran abia puteai ține ochi deschiși din cauza soarelui puternic. Cum vor fi trăit esenienii, sau cine vor fi fost ei, acolo!? M-am întors iar în sud! Să mergem înapoi în nord, unde rămăsesem adineaori.

La Cana Galileei, am văzut vasele de piatră în care s-a făcut transformarea apei în vin. Sunt într-o biserică. Cana e un sătuleț frumos, colorat, cu nuanțe de albastru. Pe vale sunt ogoare. Am trecut pe lângă ogoarele prin care trecând Iisus cu ucenicii, mâncau spice de grâu. Și apoi am ajuns în orașul Tiberiada. Am coborât, urmând țărmul Mării Galileei, până am ajuns la Iordan. Am intrat în Iordan. Apoi am urcat, iar, urmând țărmul Mării Galileei, și am ajuns la Magdala. Acolo este o mănăstire cu două maici rusoaice. Am mâncat acolo și ne-am scăldat în Marea Galileei. Ore întregi am stat în apă caldă. Am și pescuit. Am prins vreo 15 pești, pe care i-am și mâncat în aceeași seară.

Apoi am plecat la Capernaum, trecând prin Betsaida. Am văzut casa Sf. Petru și Sinagoga din Capernaum.

Am trecut pe la picioarele muntelui Fericirilor.

La întoarcerea spre Ierusalim, am ocolit pe aproape Taborul / [p. 9] și am trecut prin fața Nainului. Am uitat să spun că la Ierihon am văzut și Dudul lui Zaheu. Dar cine știe câte nu voi fi uitat să mai amintesc. Când mă voi întoarce vă voi arăta de peste tot fotografii sau vederi. Le-am făcut anume ca să vi le arăt, ca să vă fac părtași la această călătorie minunată.

Și apoi a venit ziua întoarcerii. Am zburat cu un avion evreesc de la Tel-Aviv până la München, în Germania Federală. Acolo am făcut escală și pe urmă am ajuns la Londra. Acasă! Acolo mă aștepta unul din editorii romanului[14] meu, cu care am mai putut sta de vorbă în ultima lui zi de stat în Anglia.

Cartea mea e acum spre corectură în Editură. Aveți grijă s-o cumpărați.

Rog pe cineva, dar mai bine să te rog direct pe sfinția ta părinte Caliopie, să-mi trimiți de îndată ce va apare, 10-20 de exemplare aici. Fă câteva pachete și dacă te întreabă la poștă spune că le trimiți autorului. Scrie adresa cu Leonida, că aici mă știe lumea cu ambele nume. Voi avea nevoie să dau pe aici la multă lume câte un exemplar. Mulțumesc anticipat.

Îți trimit o foto-copie după Avva CLEOPA. Aș fi trimis-o direct Părintelui Cleopa, dar m-am temut că din smerenie, n-o va arăta nimănui. De fapt e pentru dânsul. Desigur veți găsi unele nepotriviri, dar scriitorului îi e îngăduit să mai și imagineze, desigur numai atât cât să facă mai puternică ideea pe care vrea s-o impună. Din acest punct de vedere, nimic nu e neadevărat, chiar dacă e puțin înflorit. De asemenea, am pus de la mine niște nume; n-are nici o importanță. Inițial era mai lung iar Anania l-a mai scurtat, că nu-i încăpea în revistă. Vorbeam și de întâmplarea cu butucul, și spuneam ceva mai mult despre Antonie, la care eu am avut întotdeauna evlavie. Mai scriu. Următoarea „Filă”, dacă Anania va găsi spațiu, va fi *Avva CALIOPIE*. O întâmplare cu plecatul la pustie. I-am spus lui Anania să ți-o trimită. Dacă nu, să-mi scrii și-ți trimit eu o foto-copie ca și aceasta cu *Avva CLEOPA*.

Aș vrea să știu cum mă judecați în legătură cu aceste schițe. Eu cred că sunt bune, ca lucrare în vederea păstrării evlaviei la viața călugărească. Caut sensuri valabile și dacă le pot ilustra prin întâmplări, rămân mai bine întipărite. Mi-au și scris unii scriitori că le-a plăcut mult. De altfel și Evanghelia e plină de parabole. Mă gândesc, cu vremea, să încheg un volum de astfel de întâmplări și să-l public în țară. De aceea am rugat pe părintele Ioanichie și te rog și pe Sfinția Ta, și pe alții, să-mi trimiteți astfel de istorioare. Nu vă osândiți să le faceți literare. Asta e treaba mea. Eu am nevoie numai de faptul în sine și de garanția că e adevărat. Pot spera că rugăciunea mea va fi auzită?

Cer iertare pentru această scrisoare lungă, care vă va răpi timp prea mult. Spun la plural, pentru că aș fi bucuros dacă și alți părinți ar dori s-o citească.

Alte noutăți n-am. Am primit o invitație la un colocviu monahal pentru Septembrie viitor, la M-rea ORVAL, trapistă, în Belgia, și o altă invitație să țin o conferință la Gand, în Belgia, în aprilie. Titlul: *Mai este posibilă o viață duhovnicească în lumea modernă?* Ia vedeți, poate îmi trimiteți ceva idei, și mai ales fapte de ilustrat ideile. Conferința are subtitlul*: mărturii*.

Închinăciune întregii Obști. Mă bucură orice scrisoare.

Ieromonahul Antonie

11 Scris cu mașina.

12 Antet imprimat.

13 Scris cu mașina. Scrisoarea este dactilografiată, cu corecturi și adaosuri autografe.

14 Leonida Plămădeală, *Trei ceasuri în iad*, București, 1970.

HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE
Telephone 0608-72 336[15]

26.I.970
Oxford

Iubite Părinte Caliopie,

Ce mă mai profesorești! Bine, dar nu uita că sunt un modest student.

Mulțumesc pentru aprecierile despre cei doi Avva publicați. Cred că au fost cei mai reușiți. Următorii vor fi mai slabi că n-am material, așa cu întâmplări interesante. Văd că îmi promite Părintele Ioanichie ceva. I-am scris azi, dar mă tem că e la Iași la școală și va întârzia să-mi scrie. Transmite-i scrisoarea dacă e la Iași. Ideea de a scrie ceva despre călătorie e bună. Voi încerca, numai să vrea cei de la reviste să publice. Vă voi trimite ce public, pe măsură ce va apare. Ieri am trimis un articol la o revistă în Belgia. Am niște proiecte cu Părintele Allchin, numai să găsim (adică el să găsească) bani pentru plătit tiparul. Doamne, numai să rezist, că muncesc enorm. Acum, colac peste pupăză trebuie să-mi întrerup totul și să pregătesc o serie de prelegeri că... ești profet. Am fost numit profesor la Univ. din Salamanca, Spania, unde dacă totul va ieși la vreme (vize, bilete de avion etc.) voi pleca încă înainte de Paști să-mi țin cursul care va dura probabil 1-2 săptămâni. E o noutate, nu? Parcă nici nu-mi vine să cred. Am scris P.F. [Prea Fericitului / Patriarh] pentru aprobare. Rugați-vă pentru mine să-mi dea Dumnezeu putere de muncă și idei bune!

Nu-ți scriu acum prea mult. De altfel cred că ți-am scris nu de mult o scrisoare în care mă plângeam că nu-mi înțelegeți munca de aici. Ioanichie

ca și Sf. Ta, mă încurajați. Mulțumesc. Nu-ți scriu mult că am găsit scrisori multe. M-am întors chiar acum de la Londra unde am ținut o conferință, invitat de Can.[onicul] Satterthwaite de la Lambeth (Patriarhia lor). Îți trimit și Sf. Tale un afiș, dacă nu ți-am trimis până acum, să mă vezi rătăcit printre episcopi (ceilalți vorbitori). Am avut succes și mare participare.

Te îmbrățișez cu Domnul.

Închinăciuni întregii obști și toată dragostea de la ierom. Antonie

Dar nu-mi mai zice Profesor, zău!

Oare v-am spus că m-am întâlnit de două ori cu Andrei[16] la Londra? Vă salută pe toți cu dragoste.

15 Antet imprimat.

16 Arhim. Andrei Scrima.

HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE
Telephone 0608-72 336[17]

26.I. 970
Oxford

Iubite Părinte Ioanichie,

Mi-ai făcut o reală bucurie. Mi-ai redat încrederea în ceea ce începusem. Mulțumesc mult. Voi continua și voi ține seama de recomandările făcute.

De ce mă mai întrebi dacă să-mi trimiți materialul? Sigur. Așa cum îl ai. Complet. Cu cât e mai autentic cu atât e mai bine. *Și repede te rog.* Am ceva în proiect, așa că am nevoie imediată de material. Nu sunt sigur că voi reuși, dar trebuie să încerc. Nesiguranța vine din... motive financiare. Altfel aici se poate publica orice. Desigur lucrez cu Allchin.

Voi încerca să scriu ceva despre mănăstirile de aici și îți voi trimite. Dar sunt tare ocupat. Desigur că îl cunosc pe Mitr.[opolitul] Antonie Bloom. Am fost împreună la un Congres în Belgia. La Arhim. Sofronie încă n-am fost, dar mă voi duce. Mă voi duce și la arhitecții care vizitează Sihăstria. Am corespondat.

Dacă George Bălan vine în Anglia, să-mi scrie unde îl găsesc și îl voi căuta eu. Doresc să-l cunosc.

Romanul meu trebuie înțeles bine. Mai întâi să nu se uite că totul se petrece în „iad”; apoi să se observe că motto-urile sugerează o viață a lui Iisus în condiții moderne; apoi să se vadă că e vorba de destinul adevărului în lume; amănuntele sunt mai puțin interesante. Ceea ce e interesant e

„totul”, ideea, condiția omului și condiția adevărului. Să-mi scrii de îndată ce-l citești.

Îți mulțumesc pentru scrisoarea asta lungă și frumoasă. Despre teologia romanului, scrie cineva acum un articol pentru o revistă teologică. Dar romanul nu e scris pentru călugări. E și greu. Dar acum degeaba mai discutăm: totul e făcut, nu mai este întoarcere. Cine mă judecă aspru, să mă judece.

Am fost la Ignace și m-am bucurat.

Acum, probabil voi merge în Germania, căci am primit telegramă că sunt în delegația oficială care vizitează Germania, în frunte cu P.F. Patriarh. Aștept vizele. Dacă voi merge, vă voi scrie ca de obicei. Eu nu vă uit. Sihăstria e mănăstirea mea. Asta să fie limpede. „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau”. Așa zicea [Alexandru] Lăpușneanu, și eu am cam stat 10 ani la mănăstirea lui. Am învățat ceva!

Toată dragostea iubite Părinte, Sf. Tale și tuturor, tuturor. Valerian mai este acolo? Ce face? Dar Marcu? Ei, dar ar trebui să întreb de toți.

Pomeniți-mă la rugăciuni.

Ierom. Antonie

17 Antet imprimat.

Ierom. Antonie Plămădeală[18]
HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE
Telephone 0608-72 336[19]

England[20]
4 Februarie 1970

Iubite și Prea Cuvioase Părinte Caliopie,

Mulțumesc mult pentru scrisoarea din 27 ianuarie 1970. Între timp cred că ți-am mai scris și eu una, dar iată îți răspund înainte de a primi răspunsul la ea.

Această scrisoare m-a bucurat mult, căci într-adevăr eram cam trist. Voi avea în vedere sfaturile pe care le-am primit. Unele vin cam târziu, adică după ce am făcut oarecare publicitate, dar se vede că asta a fost voia Domnului. Pe aici oamenii se folosesc. Primesc scrisori din multe părți, de aici din apus, de la oameni care se declară bucuroși că asemenea oaze spirituale mai există în lume. Chiar ieri mi-a scris Starețul unei M-ri din Scoția, pe care nici nu-l cunosc.

Mi-a apărut un articol în Eastern Churches Review cu titlul „*Spiritualitatea monahală în România de azi*” în care exemplele date sunt, cu părere de rău, din Sihăstria. În conjunctura prezentă, sper că lucrul este pozitiv. În articole serioase nu pot inventa și nici nu pot trimite oamenii la... Slătioara de pildă. Dacă vreunul are ideea să vină pe acolo, pe urmele articolelor mele, și mă prinde cu vreo minciună, îți închipui cât de bine mi-ar fi într-o lume în care presa abia așteaptă să facă scandaluri. Așa că am grijă să dau exemple adevărate. Dar, cum spun, am încrederea că în

conjunctura nouă în care am intrat, lucrul e pozitiv. E pozitiv și pentru Țară aici în Vest. Și desigur pentru Biserica noastră. *Avva Cleopa* a fost tradus în englezește de Allchin și cetit la Obștea lui, în prezența Episcopului de Oxford. Acum mi le cere și pe celelalte. I le voi da. Lumea de aici e entuziasmată. La 31 Ian. am făcut o Liturghie la M[ânăsti]rea lui Allchin și am vorbit despre Dreptatea lui Dumnezeu, cu istorioare pe care le știam de la Părintele Cleopa. Am și spus că le știu de la el. Pe tabela mare de anunțuri a M[ănăsti]rii era scris: „Această slujbă se face în cinstea M[ănăsti]rii Sihăstria și a Starețului ei Caliopie”. A fost lume multă. Allchin vrea să întocmească un Album și să vi-l trimită. (El a plecat azi la Paris ptr. [pentru] prelegeri)

Ce bine ar fi dacă aș avea Proloagele aici! Sau măcar unele istorioare morale de acolo, mai ales cu călugări. Îmi scrie Allchin azi că în urma predicii mele a venit toată Obștea la spovedanie, ca la ortodocși.

Îți spun toate aceste lucruri în speranța că te vor interesa. Îmi pare bine de tot ce-mi spui despre părerea Păr. Cleopa. Îți trimit alăturat un extras din revista cu articolul meu. Când îmi va apare alt articol care e cules deja, în *Sobornost*, vi-l voi trimite și pe acela. Dar trebuie să învățați englezește. Dar poate că e mai bine că nu știți, că iar mă veți judeca aspru. În acest articol am dat aceleași exemple cunoscute, căci întâi am scris acest articol și apoi m-am gândit să le scriu și românește la Anania. De fapt articolul / [p. 2 numerotată] nici nu e articol. Eu am ținut o Conferință la Londra, la Soc. Sf. Ioan Hrisostom și ei au publicat-o, găsind-o foarte interesantă.

În tot ce scriu caut să impun termeni românești, locuri românești, români, fiindcă prea era ortodoxia numai rusească pe aici. Desigur n-am nimic cu Sfinții ruși, nici cu călugării ruși, dar și ai noștri au ceva de spus.

La 14 Febr. cum ți-am mai scris plec în Spania, profesor la Salamanca pentru un ciclu de prelegeri. La sfârșitul lui Februarie voi fi din nou la Oxford. Așa că scrie-mi fără să ții cont că voi lipsi, că numai bine o găsesc la întoarcere.

Mulțumesc pentru rânduiala postului mare. O voi folosi într-unul din portretele viitoare. În Almanahul de la Londra care va apare, am publicat o

Legendă a Mănăstirii Slatina, intitulată Avva Pahomie.

Sigur, iubite Părinte, sigur că mă iau după capul meu, ca să-mi păstrez personalitatea, dar vreau s-o împac cu smerenia, de aceea mai întreb și alte capete. Și chiar când mă mâhnesc, tot țin seama de ce mai spun și alții. Așa e bine. Nu? Sau măcar... zic ca ei, dacă fac ca mine! Se cheamă că tot n-am păcătuit împotriva dragostei!

Întregii Obști închinăciune și dragoste,

Pomeniți-mă în rugăciuni,

Ierom. Antonie

18 Scris cu mașina.

19 Antet imprimat.

20 Scris cu mașina. Scrisoarea este dactilografiată, cu corecturi și adaosuri autografe.

HEYTHROP COLLEGE CHIPPING NORTON OXON

6.II.970
Oxford

Iubite Părinte Stareț

Mi-ai trimis niște poze (chiar și a lui Creangă) și-ți mulțumesc. Dar de ce nu-mi trimiți și una a Sf. Tale? În schimb îți voi trimite și eu una. Atât. Că de scris ți-am scris ieri mai mult.

Antonie

HEYTHROP COLLEGE CHIPPING NORTON OXON
Telephone: Enstone 338[21]
From the Reverend Antonie[22]

Iubite Părinte Caliopie

Mulțumesc de scrisoare și de vești și de dragoste. Și desigur pentru fotografie. Într-adevăr, a mea, aceea care a apărut în *Credința* era de la Slatina, cu barba mare, ortodoxă! E drept că aici în Occident o țin mai mică, dar barba crește la nevoie la loc. Ceea ce nu mai vine înapoi e tinerețea.

Întors de la Salamanca, m-am apucat imediat de muncă la teză. Trebuie să mă organizez bine ca să le pot face pe toate. Sunt, mi se pare, în perioada mea de largă activitate. Dar vremea trece și ca mâine voi veni la Sihăstria să vă văd.

Aici, efortul meu se dirijează spre prezentarea spiritualității și teologiei românești. Părintele Stăniloae îmi scrie că voi inaugura o nouă epocă aici, prin această prezentare. Nu știu, dar văd că sunt oarecare semne de recunoaștere. Sunt tot mai mult invitat să conferențiez, ceea ce înseamnă că s-a luat cunoștință de existența noastră și că am reușit s-o fac interesantă. Dar să nu ne lăudăm. De fapt nici nu e nimic de laudă. E o datorie. Vreau, când mă voi întoarce, să nu-mi pară rău că am fost sau că n-am făcut tot ce se putea face. Cred că Dumnezeu m-a adus aici anume ptr.[pentru] aceste lucruri, pentru că eram unul din cei care știau câte ceva despre spiritualitatea noastră monahală. Deci, spun ce știu.

Vremea pe aici s-a mai îmbunătățit. S-a terminat zăpada. Acum plouă, după ce o jumătate de zi a fost soare de vară. E tare schimbătoare vremea aici.

Mulțumesc de comandarea celor zece exemplare. N-au venit încă, dar vor veni. Sunt curios cum o să mă judecați după lectură. Dar să nu uitați că

totul, acolo, se petrece în iad.

Dorindu-vă la toți sănătate, cer rugăciuni și fac metanie.

[Scrisoare nedatată]

Antonie

21 Antet imprimat.

22 Scris autograf numele.

HEYTHROP COLLEGE CHIPPING NORTON OXON
Telephone: Enstone 338
From the Reverend [23]

2.III. 1970

Iubite Părinte Ioanichie,

Îți scriu această scrisoare umilit și recunoscător. Sunt absolut încredințat că lucrarea aceasta este „istorie” de mare valoare. Nu știu ce voi face cu manuscrisul. Poate voi folosi unele date pentru schițele mele de care acum mă cam rușinez, dar s-ar putea de asemenea să-l conving pe Păr. Gafton să începem publicarea lui în revista Altarul, pe rând. Manuscrisul are valoarea lui, ca întreg, așa cum e scris. Are pagini minunate literar, dar mai ales valoare de document. Faceți în m[ănăsti]re un volum frumos legat. Puneți unul în bibliotecă. Într-o zi îl vom publica în tiparnițele bisericii. Merită cu prisosință. Am citit totul cu emoție. Lucrarea întrece orice lucrare de licență. Are în ea inedit istoric și duhovnicesc. Trimite-mi și completarea. Nu promit nimic, căci nu știu ce se va putea face, dar voi încerca mai multe variante. Am mulțumirea că printre cei care au stimulat scrierea ei sunt și eu. Măcar atâta dacă am făcut prin istorioarele mele... literare, și tot e ceva. Am aici: Cuv. Teodora – pag 1-6 (puse aparte) apoi: de la pag. 36-56; 73-173; mai departe e numerotat greșit 274. paginile continuă până la 186. Cred că e bine să am mss. întreg ca să începem publicarea cu... începutul. Spune, te trec autor pe Sf. Ta? Cred că Sf. Ta ai scris totul. Dă-mi deci toate detaliile. Mulțumindu-ți, te încredințez de toată prețuirea și dragostea. Părintelui Cleopa, autorul multor povestiri și tezaurul acestor amintiri, smerita mea închinăciune.

Antonie

Dacă începem publicarea, mi se dă voie să mai stilizez textul pe ici pe colo? Desigur păstrându-i stilul specific.

23 Scris autograf numele.

HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON Ox7 5UE
Telephone 0608-72 336[24]

6.V.970
Oxford

Iubite Părinte Ioanichie,

A sosit și ultimul pachet. Păstrez mereu aceleași impresii extraordinare. Continuă. Vei intra în istorie cu aceste biografii[25]. Continuă nu pentru mine. Eu nu știu ce voi putea face cu ele, dar continuă pentru ele însele, pentru monahism, pentru istorie. Cred că vom începe publicarea pe rând, în revista noastră londoneză. Sf. Teodora ți-a apărut în Almanah; o să ți-l trimit de îndată ce va fi gata.

Mulțumesc și de scrisoare. Să-mi trimiți urmările pe măsură ce le scrii.

Închinăciune întregii obști.

Sf. Tale toată dragostea și prețuirea. Am fost la Fam. Clapham. Buni oameni. Vă vor vizita la vară din nou. Îi voi mai vizita și eu. Mi-au promis să mă plimbe puțin prin Anglia. Și-au luat mașină nouă, tot așa mare, vagon! Și au o casă de păsări !

La 15 iunie mă mut la Londra. Vă voi trimite adresa. Dar până atunci scrieți-mi tot aici, la Colegiul din Oxford.

Încă odată,

Blagoslovește și iartă și te roagă și pentru,

Antonie

24 Antet imprimat.

25 Ioanichie Bălan, *Pateric românesc*, București, 1980, 735 p. (recenzie Paul Mihail, în „Revista de Istorie și Teorie Literară”, t. 31, 2, 1982, p. 236).

POST CARD
Arhim. CLEOPA ILIE
ștampila poștei din Mănăstirea Sihăstria
Jud. Neamț
Romania
Europa

Tg. Neamț
26.7.70

Închinăciune din Filadelfia unde sunt împreună cu P.S. Victorin, cu care am vorbit mult despre P.C. Voastră. Sper să găsesc la întoarcerea la Londra, ceea ce v-am rugat despre voturile monahale, despre toate trei. La începutul lui august merg la un Congres monahal în Elveția.

Blagosloviți și iertați. Antonie
14 iulie 1970

114 Mount Street, London, W. 1
Thelephone: 01-493 7811[26]

29 sept. 1970

Iubite Părinte Ioanichie

Am primit scrisoarea. Mă întrebam ce s-a întâmplat de nu-mi mai scrieți. Dar sunt și acolo atâtea treburi. Despre stăreția nouă îmi spune multă lume că e frumoasă. Mie îmi va lipsi întotdeauna cea veche, (dovadă că îmbătrânesc), dar despre asta vom mai vorbi la vara viitoare. Sper că poezia spirituală a Sihăstriei a rămas totuși nealterată de arhitectura noii stăreții.

Mă bucur că a fost pe acolo părintele Placide. Îl cunosc. E un iubitor al ortodoxiei. L-am întâlnit la Orval și pe Păr. André Loaf. Ce e un Coloquim monahal? O adunare de călugări din toată lumea, care discută despre treburile lor, despre rugăciune, regulă, merg la slujbe împreună etc. Despre acesta de la Orval o să am să vă povestesc multe curiozități. Nu le scriu că n-am timp. Probabil voi scrie un articol pentru o revistă bisericească. Vă voi trimite o copie.

Despre roman: nu, nu m-am supărat. Când cineva se hotărăște să publice ceva, înseamnă că se dă de bună voie în mâna criticilor. Sunt însă mulți care l-au priceput cum trebuie (vezi România Literară 9 iulie, pag. 8, un articol de V. Vancea).

Iată-mă că eu sunt mai scurt. Sunt obosit. Chiar acum am sosit de la Londra, unde am ținut o vorbire. Îți pun alături un afiș, așa ca să fie.

Esențialul e: trimite-mi urgent *tot ce ai*, nu pe bucățele. Și rugați-vă să reușesc. Mă tem că scrisoarea nu te va găsi, fiind la Iași, dar Dumnezeu le va rândui pe toate.

Acum muncesc la altceva, la un ciclu de conferințe teologice. S-ar putea să fiu invitat să le țin undeva. Vă scriu eu.

Închinăciune tuturor Părinților și toată dragostea și toată mulțumirea.

Și P.C. Tale cu deosebire și cu rugămintea să nu mă uiți.

Antonie

Mulțumesc pentru poze.

Dl. Vasilescu e iar în funcție? Cu ce ocazie ați vorbit de mine? Transmite-i salutări.

26 Antet imprimat.

Antonie Plămădeală[27]
114 Mount Street, London, W.1Y 6AH
Thelephone: 01-493 7811[28]
England[29]

Iubite Părinte Ioanichie

Sunt tare ocupat. M-am întors din America, am plecat în Elveția apoi la un Congres în nordul Angliei, și iată-mă azi din nou în Londra încercând să răspund la cele peste 100 de scrisori care mă așteaptă. Mulțumesc pentru cele trimise prin Fam. Clapham.

În Elveția, la Congresul monahal, am făcut o treabă foarte bună. Vă voi povesti la întoarcere. De asemenea săptămâna asta la Durham în nordul Angliei, unde am fost împreună cu Păr. Stăniloae, care mai este încă în Anglia.

Să-ți spun, în fugă, două vorbe despre roman. Are părți rele și părți bune. Dar e o carte pretențioasă, scrisă pentru oamenii zilei de azi cu alegorii și simboluri. Deci, într-un fel, greu accesibilă unei lecturi simple. Adică nu trebuie cetită *numai* ca roman. E o carte cu mesaj moral, pe înțelesul modern. Asta au recunoscut-o și cei care m-au criticat. Am nenumărate scrisori de la cunoscuți și necunoscuți, din toată lumea, care o apreciază major. Știu că unii se vor opri la fleacuri de amănunt, prin care am plătit tribut genului literar. Dar cartea nu stă și nu cade prin fleacurile ei, ci prin ceea ce are serios în ea. Zici că unii nu aprobă textele Scripturii puse drept motto. E treaba lor. Dar majoritatea mă apreciază tocmai ptr. [pentru] că am „îndrăznit” să le pun, să le fac să circule și să dau romanului un fundament spiritual. Cuvintele Scripturii sunt ptr. [pentru] oameni, nu pentru biblioteci și nici pentru a fi ținute pentru „ocazii” speciale. Dar așa se întâmplă adesea: oamenii te judecă tocmai pentru ceea ce tu credeai că ai

mai bun. Există chiar și la unii oameni de bună intenție, un ochi rău care vede mai degrabă răul decât binele. Eu aș vrea să-i întreb pe cei care mă judecă aspru: de ce cred ei că această carte de un autor necunoscut s-a vândut în două săptămâni?

Dar să fim smeriți. Cartea are într-adevăr părți slabe. E scrisă în vremea când eram muncitor, deci muncit, obosit, în parte trist, în parte descurajat, în parte fără gândul că va fi publicată vreodată. E o carte despre durere, scrisă în durere. Cei care mă judecă, probabil ar fi scris-o mai bine, pentru că ei se bucurau de timp, de liniște, de tihnă, pe când eu scriam zbuciumându-mă. Între mine și ei există doar o mică diferență: aceea că eu am scris, iar ei nu au scris. Și acum judecă!

Iartă-mă iubite Părinte pentru aceste gânduri. Ți le-am spus pentru că nu de la ai noștri mă așteptam la critică. De la ei mă așteptam la suport. Cum face Părintele Stăniloae și mulți alții.

Ce mai nou la Sihăstria?

Toată dragostea mea tuturor.

Îți voi fi recunoscător dacă îmi vei mai scrie.

[Scrisoare nedatată]

Antonie
114 Mount Str. London W. 1

27 Scris autograf.

28 Antet imprimat.

29 Scris autograf.

Anexe foto

Rev. Antonie Plămădeală
HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE
...England...

Jan. 7. 1969
Oxford

Iubite Părinte Cleopa,

Mai întîi blagosloviți și iertați. A vrut Dumnezeu, după multe prin cîte am avut de trecut, să ajung și pe aici, ca să-mi desăvîrșesc cunoașterea limbii și cunoștințele teologice. E o experiență interesantă, din care voi avea desigur mult de învățat. Dar nu uit de cele de acasă. Cum să uit? Nu se poate. Am luat cu mine din țară doar cinci cărți: Patericul și Filocaliile. După ce toată ziua citesc și vorbesc numai englezește – cum pot, că aici nimeni nu știe românește – seara, în chilia mea, deschid Patericul și Filocaliile. Și mă simt acasă. Desigur că cele mai frumoase amintiri ale mele se leagă de șederea în Slatina și de vacanțele la Sihăstria. Jinduiesc după liniștea acelor vremuri și nădăjduiesc să mă întorc la dînsele. De ce tot zbuciumul acesta în lume? Oare e spre folosul cuiva? Numai dacă Dumnezeu are nevoie de el pentru alții, e cu rost. Altfel, vorba lui Solomon, e alergare și goană după vînt. Lumea de aici, cea creștină, e bună și cu inimă față de ortodoxie. Mult interes pentru specificul nostru românesc, ortodox. Ce mai faceți, cum stați cu sănătatea și cu nevoințele călugărești? Multă sănătate de la: PP. Ilarion și de la Pr. Daniil. Mi-au scris și mi-au trimis o fotografie colorată în care sînteți toți patru, așa că vă am pe masă aici. M-au invitat în vacanțe pe la ei. Desigur voi merge, dacă Dumnezeu va voi și dacă ei vor găsi bani de drum. În vacanța de Crăciun am fost în nordul Angliei (mai bine zis în mijloc, dar la nord de Oxford) și am vizitat Liverpool, Birmingham, Wakefield, York, Leeds, orașe mari, centre universitare, cu catedrale imense, vechi și moderne. În catedrala din York încape toată Sih...
cu casa nouă și cu grădinița lui Păr. Marcu. E ceva imens. Nici nu vă pute...
Cred că încap într-însa vreo zece de biserici ca Sihăstria, dacă avem în vedere și înălțimea. Am văzut două mînăstiri catolice, tot imense, din sec. XII, azi ruinate, dar încă mărețe. Am văzut și o m-re anglicană de maici, la Horbury, lîngă Wakefield, cu școală, ateliere de veșminte și de picturi, curată dar desigur diferită de ale noastre. Am fost și la o m-re de călugări, anglicană, la Mirfield. Starețul e cu barbă, ca ai noștri. Acolo am stat mult de vorbă cu un episcop anglican Victor Shearburn, fost în Birmania, acum episcop de Wakefield. M-a impresionat că trăiește în m-re ca un călugăr, într-o chiliuță în care are doar cărți, e îmbrăcat exact ca ceilalți călugări, nu are loc special la masă ci se așează la rînd, se servește singur și vorbește cu dragoste de România unde a fost odată pe timpul lui Miron Cristea (a fost și la Neamț) și odată în vara trecută. Profesorii de aici de la colegiu sînt foarte apropiați. În fiecare duminică fac liturghia la o capelă ortodoxă din Oxford, unde vin ruși, greci, sîrbi. Slujesc în românește și grecește. Biblioteca Colegiului e, cum zicem noi, cît lumea. Nu știu cît îmi va trebui ca s-o răsfoiesc! Viața în colegiu e foarte apropiată de cea mînăstirească, fără mari deosebiri între studenți și profesori, deși profesorii sînt vestiți autori de cărți și tratate. Eu audiez cursuri la 2 facultăți: teologie și filozofie, dar teza de doctorat o fac în teologie.

De listă

Ieromonah Antonie Plămădeală
HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE
Oxford-England
TELEPHONE: 0608-72 336

17 Nov. 1969, Oxford

Prea Cuvioase și iubite părinte Stareț Calistrate,

Multumesc de scrisoarea din urmă și de cea dinainte, amîndouă pline de dragoste dreaptă, așa cum din puține locuri are omul prilejul să primească.

Nu stiu dacă ți-am povestit ce-am mai făcut în ultima vreme. Nici nu stiu de la ce capăt s-o iau. Mai întîi mi se pare că ar trebui să constat că m-am trezit un fel de ambasador al monahismului românesc pe aici. Pe negîndite. Nici n-ai crede că totul a venit așa, ca din întîmplare. Era în Belgia, la Chevetogne și Părinții m-au rugat să le spun ceva despre monahii români. Il aveam lîngă mine pe Ierodiaconul Daniil Gelsi care după cum știi vorbeste bine romînește, și am început să improvizez ceva, bine înteles în romînește, sperînd că el va traduce. Dar el s-a încăpățînat să nu vrea.
- Vorbeste frantuzeste, mi-a zis.
- Dar n-am vorbit niciodată pînă acum. Citesc, dar pentru vorbire trebuie exercițiu.
- Incearcă și ai să vezi că merge.
- Si dacă nu merge, mă traduci?

S-a învoit. Convorbirea a fost în romînește și ceilalti nu înțelegeau nimic. Poate doar părintele Irineu Doens care rupe ceva romînește, atît cît să frunzărească revistele și din cînd în cînd să ne critice! Dar ceilalti nu-l iubesc, pentru că a rămas cam la nivelul sinodului I Vatican.

După ce am convenit să vorbesc franțuzeste, cam cu teamă desigur, pentru că la Chevetogne toți sînt savanți, care mai de care, am început deodată, spre mirarea tuturor. Pînă atunci vorbisem numai prin intermediul lui Daniel. A fost ca o harismă pogorîtă pe neașteptate asupra mea.

Asa mi-am început cariera de conferențiar. Am povestit vieti de călugări vii, ceea ce a fost ceva cu totul inedit în lumea lor. Nu le venea să creada că nu vorbesc din vreo carte de spiritualitate necunoscută lor. Trebuie să vă spun că din ziua aceea m-au adoptat în obste lor și s-au declarat toți ortodocsi, dorind să cunoască cît mai mult din ceea ce știam.

A doua zi m-am dus la o mînăstire trapistă, la Rochefort, și la despărtire Staretul m-a invitat să vin a doua zi din nou și să le țin o conferință. Acum eram deja conferențiar, asa că nici nu m-am gîndit și am zis "Da". Dar încurcătura a răsufnit abia a doua zi. Ce s-a întîmplat ? Dimineața m-a luat părintele Daniil și cu încă

un părinte și m-au dus la mînăstirea benedictină Maredsous, în sudul Belgiei. In drum, ne-am oprit la un Seminar la Dinant și la o Facultate de Teologie la Namur, unde am improvizat din nou discuții, și, cu jumătate de oră înainte de conferința programată la Rochefort, am ajuns din nou la Chevetogne. Ce să mai faci în jumătate de oră? Nu mi-am putut face nici măcar niște note. Eram cam speriat în sinea mea, dar îmi ziceam că bieții trapiști, care tac toată vremea, vorbind la nevoie prin semne, vor fi bucuroși să mai audă grai de om, oricum, dar să sune! Or fi niște oameni simpli acolo... Găsesc eu să le spun ceva. Și ne-am dus. Daniil a luat niște diapozitive cu mînăstiri românești, urmînd să facem și proiectări. Speram că la nevoie voi putea vorbi românește și că Daniil nu mă va mai refuza, dar el s-a dus în fundul sălii. Cînd am intrat în sala de conferințe, într-o bibliotecă luxoasă, erau vreo cincizeci de părinți, fiecare cu masa lui, cu cărțile lui pe masă, cu instalație de lumină și de recepție la cască... Nimerisem într-un cuib de cărturari. Numai cu ajutorul Harului de sus am putut vorbi o oră despre caracteristicele spiritualității românești. Vorbind, descopeream că le spun lucruri interesante, pe care ei, cărturarii, nu aveau de unde le ști, și căpătam curaj minut cu minut. A fost bine.

După aceea a urmat Franța. Dacă aș sta să le număr, aș izbuti să știu cîte conferințe am ținut. Destul să spun că un profesor de la Saint Sulpice mi-a obținut, nesolicitat de mine, o bursă de călătorie în Franța, și așa am fost la Avignon, la Eygalières, la Cluny, la Taizé, la Lyon, la Mâcon, la Nantes, la Reims, la Chartres, la La Pierre qui-Vire, la Bussy, la Dijon, etc. etc. Și bine înțeles la Paris, unde făceam cîte o haltă de cîte o zi, două, în care timp trebuia să fiu la masă la Abbé Cutare, la Profesorul Cutare, în audiență la Vicarul Parisului Pézeril, apoi la Cardinalul Parisului Marty, apoi la Pierre Emmanuel de la Academia Franceză, devenit acum Președintele PEN-ului, Asociația Mondială a Scriitorilor. La Paris am fost bine înțeles și la biserica românească, unde, la Paști, am stat alături de celebrul scriitor Eugen Ionescu; m-am întîlnit cu comunitatea românească, cu scriitori etc. Nu l-am văzut pe C.V. Gheorghiu și îmi pare rău. (scriitor român, foarte mare, stabilit în Franța, preot)

Intors în Anglia a trebuit să fac față unei invitații de a vorbi la Londra la o întrunire ecumenică. Conferința e acum sub tipar în revista EASTERN CHURCHES REVIEW. Indată după aceea am primit o invitație din Belgia, să merg la două Congrese, unul de spiritualitate la Tournai, și unul monahal la Ermeton. Intre ele o Masă rotundă la Centrul Ecumenic de la Chevetogne. Cu aceste ocazii am fost între multe somități apusene. Am ținut o conferință la Tournai, fiind prezentat de Olivier Rousseau, redactorul Irénikon-ului. Se va publica în Belgia. Am mai ținut una la Ermeton, improvizată într-o noapte, că inițial nu eram programat printre vorbitori, dar după conferința de la Tournai, m-au programat fără să mă întrebe. Cînd am ajuns la Ermeton, eram cap de listă. Cred că se va publica și această conferință la Londra.

Văd că mă lungesc prea mult.

In august, am pornit în altă călătorie. Cinci zile la Paris, unde am stat la Istina și am mîncat la o mînăstire de dominicani. Am revăzut Parisul cu plăcere. Parcă m-aș fi întors în București. Seamănă puțin. Și e foarte diferit de Anglia. Londra e goală. Parisul e

în stradă. Parizianului îi place să-l vadă lumea cînd mănînca și au făcut restaurantele mai mult în stradă, pe trotuar.

De la Paris am plecat cu trenul la Geneva. E un oraș de factură veche. Clădirile noi sînt în afară. Am văzut sediul Societății Națiunilor, Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Sediul Internațional al Crucii Roșii, lacul, biserici... Am dormit o noapte la Chambesy, unde e Centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice. Am stat la o slujbă, că era duminică, împreună cu Emilianos de Calabria, Timiadis, arhiepiscopul reprezentat al Patriarhiei Ecumenice. Au o casă frumoasă acolo, și o biserică deasemenea. Era acolo și Nissiotis de la Bossey. Am trecut pe lîngă Bossey și am plecat la Lausanne și apoi la Fribourg, unde am fost oaspele lui Nestor Vornicescu și al lui Gabriel Popescu de la București, care erau acolo pentru perfecționarea limbii franceze, urmînd să meargă la Bossey, unde se și află acum. De acolo m-am dus la Berna. Am vizitat Parlamentul, muzee, biserici. Caracteristic pentru Berna, e că toate trotuarele sînt sub case, la nivelul parterului. Pe orice ploaie poți merge prin toată Berna, fără umbrelă. De la Berna am luat trenul spre Italia, ziua, trecînd Alpii înzăpeziți, prin peisagii unice. Unică e și Italia în nord, trenul trecînd prin munți și apoi pe malul unor lacuri minunate, Laco di Coma, Laco Maggiore etc. M-am oprit la Milano. Scala din Milano, Domul din Milano, Galeriile Victor Emmanuel, muzee, castele. Ca să nu pierd [redacted] peisagiile, m-am dus spre Roma tot cu trenul. Am descins la Roma Termini, încercînd să mă simt întors acasă, la casa bunicului Traian. Intorceam mereu capul, părîndu-mi-se că se vorbește românește. Eram totuși acasă; italiana e sora noastră bună. Le-am spus italienilor că [redacted] Badea Cîrțan (mi se pare) a zis despre italiană că e o românească stricată! Iar catolicilor le-am spus, parafrazîndu-l pe badea Cîrțan, că romano-catolicismul e o ortodoxie stricată ! Nu s-au supărat. Incep din ce în ce mai mult să fie ei înșiși convinși că e cam așa.

La Roma aveam dinainte aranjat unde să stau, așa că m-am dus direct acolo, la Mînăstirea Sf. Pavel numită Fuori le Mura, pentru că odinioară era în afara zidurilor Romei. Acum e în oraș. Mă așteptau M-a luat în primire Padre Pio, zicîndu-mi Professore. Am protestat, zicînd că sînt doar student, dar mi-a explicat că în Italia li se spune Professore tuturor celor care se ocupă cu cartea. Bine. Au în mînăstire un episcop, iar starețul Don Givanni Franzoni, are rang de episcop, membru în sinodul episcopilor italieni. Mînăstirea e a [redacted] doua ca mărime după San Piedro, marea Basilică romană, parohia Papei. De la ușă pînă la altar, faci un sfert de oră! Are curți interioare cu decorațiuni de toată frumusețea, o bibliotecă imensă și o Biblie originală de la Carol cel Mare. Amănunte despre viața de mînăstire vă voi da prin viu grai, la vedere. E prea mult de scris. Au reguli frumoase la masă (se citește psalmodiat) și la Biserică, mai ales seara la rugăciunea înainte de culcare. Au fost foarte bucuroși că am mers la Biserică. Nu mi-au cerut. Desigur am stat cuminte și mi-am făcut cruce ortodoxă, iar ei au pomenit pe PF Patriarh de cîte ori eram eu în Biserică. De altfel asta s-a făcut peste tot unde s-a întîmplat să merg.

In Roma am fost la toate bisericile și am văzut vechea Romă ca

si pe cea nouă.Nu mai înşir toate monumentele.Vă voi arăta unele fotografii cînd mă voi întoarce.Desigur am stat îndelung la picioarele Coloanei lui Traian,care e aproape de Monumentul Patriei, în centrul Romei.Am fost la Pantheon,la Lateran,la Santa Maria Maggiore,la Tre Fontane unde a fost omorît Sf.Pavel,la presupusul mormînt al Sf.Petru,la Biserica Sf.Clemet sub care e un templu pagîn în foarte bună stare; am urcat în vîrful cupolei Sf.Petru, de pe care se vede toată Roma,şi la picioarele căreia sînt grădinile Vaticanului,cu palatele lor si cu palatul Papei.Mai apoi am fost chiar în grădini,condus cu masina de Părintele Pierre Duprey de la Secretariatul pentru Unitate.Am intrat şi în palate,si desigur am văzut Muzeele Vaticanului,Capela Sixtină,camera lui Rafael Sanzio,manuscrise de la Luther,papi,Erasmus,regi, mansucrise ale Scripturii din sec III,IV...

Am fost la locul unde se spune că s-a întîlnit Sf.Petru cu Iisus si l-a întrebat QUO VADIS DOMINE; acum e o biserică acolo. Am fost la mormintele de pe Via Appia si la Ostia,vechiul oras si port,astăzi ruine bine conservate,mai bine decît cele din Roma. Ele îţi dau o idee de ansamblu asupra a ceea ce era un oras roman. Desigur şi în Roma Capitoliul,arcurile de triumf ale lui Constantin,Septimiu Sever,Colosseum-ul,templele pagîne, toate sînt asa cum erau,pline de istorie si dătătoare de emoţii.

Am fost si la Catacomba Sfîntului Sebastian,poate locul cel mai interesant din Roma,cu morminte si biserici subterane,cu galerii din care nu mai iesi dacă te avînţi fără ghid.

Am fost şi la Lido, pe malul Adriaticii.

Am fost apoi la mînăstiri în Roma,impresionat mai ales de o mînăstire de maici,Les petites Soeurs de Jesus,care locuesc în case de lemn,desupra bisericii Tre Fontane,pe un deal. Au o uniformă simplă,compusă numai dintr-o dulamă de pînză albastră,cu centură si cu o broboadă pe cap. Toată mînăstirea e zidită de ele, iar biserica e săpată în deal,ca un beci,ca o catacombă.Au ateliere si trăiesc numai din munca lor.Sînt răspîndite în întreaga lume.Am întîlnit de altfel şi la Ierusalim,pe Via Dolorosa,o casă si o bisericuţă aacestui ordin,cred în casa Sfintei Veronica.

De la Roma m-am repezit pînă la Neapole.Stiam proverbul vechi: Vidi Neapole e poi mori ! Intr-adevăr,poti să mori de mirosurile din jurul gării.Gălăgie,rufe întinse peste străzi,pieţe cu toate muştele din lume adunate acolo,iar seara e mai bine să stai în casă.Desigur este şi un Neapole curat şi modern.

De la Neapole,cu vaporul m-am dus pe insula Capri,fiindcă voiam să văd casa lui Axel Munthe,un scriitor care a scris CARTEA DE LA SAN MICHELE,si care a murit orb acolo.Capri nu e o insulă.Capri e un vis de om deştept.Nu se poate descrie.Capri e lumină,e soare, e urcuş spre cer.Sînt niste drumuri prăpăstioase,serpentinate,pe care şoferi îndemînateci urcă şi coboară cu viteze inimaginabile, fiindcă orice cursă înseamnă bani, si ei trăiesc numai de pe urma turiştilor.Am urcat cu un funicular pînă în orasul Capri,şi de acolo cu masina am mers la Anacapri,unde e San Michele.Acolo am întîlnit doi români,pe care i-am recunoscut după o traistă; era fratele lui Iordachescu,cîntăreţul si nevasta lui,o pictoriţă. Am petrecut multă vreme în vila lui Axel Munthe ,care întrece imaginaţia şi pe care o văzusem cîndva la cinematograf.Sub San Michele

Mediterana e la sute de metri, drept în jos (sub pereții de stîncă tăiate drept. Marea e) albastră, de un albastru ireal, cum sînt toate acolo. Am mîncat struguri și alte bunătăți mediteraneene, și seara am coborît din nou în port și am luat vaporul spre Neapole. Și de la Neapole m-am întors la Roma.

Cu cîteva zile înainte de plecarea din Roma, am fost oaspele Secretariatului pentru Unitatea Creștină, și am fost invitat la o masă la un Restaurant în Vatican, cu Jerome Hamer, Pierre Duprey etc. Apoi am fost la Castel Gandolfo, la Papa, la reședința de vară, cam la 3o de Km în afara Romei. Spectacolul văzut acolo rămîne de neuitat.

Mai departe am plecat cu avionul. La Fiumicino, la aeroportul Leonardo da Vinci, mi-am schimbat din nou banii ce îi aveam, lăsînd lirele italiene și căpătînd dolari pe ele. Am plecat cu un avion englezesc. Am zburat spre sud, peste Italia, apoi peste Adriatică și îndată au apărut nenumăratele insule grecești. Nu poți cunoaște Grecia adevărată decît din avion. Insule, insule și apă. Și iată Atena. În jur dealuri goale, uscate. Părintele Maxim Mereanu nu primise scrisoarea mea de la Roma, și nu mă aștepta la aeroport. Dar acum eram călător vechi în lume. M-am descurcat. Am dat dolarii și am căpătat ceva drahme și m-am dus spre Moni Petraki (Mînăstirea Sf. Petru) unde știam că e Păr. Maxim. L-am găsit. Peste drum era și Ambasada Română. Eram ca acasă. Dealtfel știam că numai cu puțin mai la nord e România. Mă apropiasem substanțial de casă.

În aceeași seară am urcat pe Licavittos, un munte în mijlocul Atenei, de unde spectacolul nocturn e minunat. Se urcă cu un teleferic-tunel. Am văzut bine înțeles toate minunile Atenei, cu tot ce păstrează din antichitate. Am urcat pe Acropole, am văzut Cariatidele care datează din anul 4o7 înainte Hristos, am văzut Propileele, Parthenonul și Erechteionul și Theseionul (templul lui Hefaistos) din anul 45o înainte de Hristos. Am văzut Areopagul, locul de unde a vorbit Sf. Pavel despre Dumnezeul necunoscut... Apoi într-o seară am plecat spre Tesalonic. O noapte cu trenul. Am ajuns dimineața la Tesalonic, singur, într-un oraș în care cei care știau englezește sau franțuzește nu se sculaseră încă. Cu greceasca mea biblică, m-am descurcat totuși. Se uitau curioși la mine. Vorbeam limba lui Platon și Socrate, pe care ei o uitaseră. Am descoperit autogara de unde trebuia să iau mașina spre Uranopolis. Totul mi-a mers în plin; mașina tocmai se pregătea să plece. Am dat 6o de drahme și m-am urcat. Dintr-odată m-am simțit balcanic. Gălăgie, ceartă, murdărie. Anglia curată și sobră rămăsese mult în urmă! Și mașina era o rablă cum am găsit eu una acum douăzeci de ani la Fălticeni, cînd am făcut primul drum la Slatina, venind de la Crasna Olteniei în căutare de adăpost. Cinci ore am mers pînă la Uranopolis, prin soare și praf. O vreme, șoseaua a fost asfaltată, dar apoi am intrat pe drum de țară. Sărăcie, dealuri goale. Mai spre Sfîntul Munte, au început să se mai acopere de vegetație. Încă în mașină am cunoscut pe primii atoniți. Ortodocși cu priviri blînde, smerite, cu plete lungi și prăfuite. După o oră de așteptare la Uranopolis am luat vaporul spre KARIA, capitala Sf. Munte. Ore de mers, în soare, pe un vaporaș mic, pe care erau adunate toate limbile pămîntului. Pînă și din Peru, și din Chile, și din Mexic, ca să nu mai vorbesc de Europa. Portul principal al Sf. Munte e Dafni. Acolo, vama, controlul pașapoar-

telor,şi urcarea într-un camion spre a ajunge la KARIA ,în capitală,acolo unde sînt reprezentanţii tuturor mînăstirilor si unde e ceea ce s-ar putea numi Guvernul Spiritual al Atosului.In drum trecem pe lîngă Xeropotamul. Il văd din mers. Am fost avertizat de altfel că nu voi putea vedea totul în zece zile,mai ales că voiam sa ajung neaparat la Prodromul.

La Karia am cautat repede DIAMONITIRIONUL,adică permisul de a vizita Athosul.Aveam de altfel o scrisoare de la Patriarhul Ecumenic si o adresă de la Ministerul de Externe al Greciei. M-au primit bine Protoşii Athosului,cu cafele si rahaturi.Am văzut picturile lui Panselinos ,apoi am coborît la Iviron,apoi am luat vaporul spre Marea Lavra a Sfîntului Atanasie,unde am ajuns seara.Asta bine înteles după cîteva zile de la sosire,căci între timp am fost la Cutlumus,la chiliile românesti a Părintelui Matache Popescu,si a parintelui Ioachim Sîrbu,amîndouă în preajmul Kariei. De la Marea Lavră am plecat pe jos,cu căpărusii,spre xxxx Prodromul.Mînastirea noastră e cea mai departe din toate mînăstirile Atosului.M-au primit foarte bine.Dar sînt toţi bătrîni.Cel mai tînar are 60 de ani.Am văzut figuri interesante de monahi,si pline de evlavie.Am mai vazut şi mai asa,dar cred că în munte mai sînt încă Sfinţi. De remarcat: nici un basarabean nu stă la mînăstirile ruşilor.E normal desigur,pentru că toţi sînt români.Dar vreau să remarc acest lucru,pentru că acolo la Athos,România continuă să fie INTREGITĂ.Lucrul m-a bucurat mult.Si sînt mulţi basarabeni.De altfel majoritatea sînt moldoveni.Iată cîteva nume: Veniamin Popa ,Staret la Prodromul,Ioanichie Bujor,arhondarul,de la Hermeziu-Iasi,Ieronim Constantinescu,de la Turchis-Brasov,Kiril Pricop,de la Birlad,econom,Ghermano Rugina de la Birlad,Nifon Boaru de la Vaslui,gradinarul,Acachie Toma de la Orhei,bucatar, Vlasie Stratilat,de la Orhei,Eclesiarh,Gheronte Baciu de la Baia, Policarp Comanescu de la Galati,Elefterie Fagu de la Vaslui,portar Clemet Popa,de la Vaslui,cam în post de postar,între Lavra si Prodromul.Mai este acolo si Arsenie Cotea,dar stă ascuns.Nu l-am putut vedea.E seful grupei stiliştilor tari şi a celor care nu vor relaţii cu Ţara.In general toţi vor oameni din ţară,ca să se mai întinerească mînăstirea.Sînt binevoitori şi vorbesc cu respect de Părintele Patriarh.Dar sînt slabi,bolnavi si bătrîni.Gheronte Baciu de la Baia era singurul în stare să mai facă ceva,să umble cu cei doi măgari ca să facă aprovizionare,dar a căzut într-o cisternă de apă si şi-a rupt un picior. Acum umblă în cîrja.Asa în cîrje e brutarul mînăstirii..Policarp Comanescu e acum bolnav tare,şi foarte bătrîn. In viata lui a fost călugăr la mînăstirea de la Iordan,plecat tot de la Athos,în timpul războiului.Athosul era sub nemţi si el a pretextat că merge la Tasos,o insulă unde mînăstirea avea o proprietate,si a plecat acolo cu barca.Dar s-a îndreptat spre Ierusalim.Mai erau doi cu el.Au mers pe mare 86 de zile.A fost una din minunile vremii.Acum s-a întors să moară la Prodromul.

Mînăstirea e spre ruinare.Cred că nu s-a măturat în ea de vreo douăzeci de ani. Am dormit în camera oficială,asa zisă,adică acolo unde dorm arhiereii.Ei bine,era să mă pierdeţi,fiindcă era să fiu mîncat de lilieci ! M-am luptat cu ei ca un erou,împreună

cu Părintele Gheronte pe care l-am chemat în ajutor. Biblioteca plină cu cărţi româneşti,e începută de şoareci şi desigur va fi şi terminată.Dealtfel sînt singurii cititori.Am văzut manuscrise isihaste interesante şi nişte manuscrise ale unui atonit,de mare frumuseţe,deşi sînt în româna nouă.Ele vor fi desigur de mare valoare în viitor.Sînt pagini din Sfinţii Părinţi amestecate cu istorie şi cu tot ce a mai crezut Părintele de folos să se ştie. Biserica e mereu goală.Toţi fac rugăciunile la chilie.La biserică face toate slujbele,inclusiv utrenia la miezul nopţii,singur,singur Părintele Vlasie.El toacă,el trage clopotele,el slujeşte,el cîntă, el aude.Şi Dumnezeu. ?

Drumul de la Mînăstire la portul mînăstirii,la coborîre mai e cum mai e,dar la urcuş îţi scoate sufletul.Am făcut urcuşul de cîteva ori.Am trezit multe pietre care dormeau de veacuri!

Prodromul are urme de viaţă organizată.Ce păcat că se pierde. Pe vremuri erau acolo 12o de călugări.Acum casele sînt goale şi se risipesc.Plouă în ele,cad tavanele,putrezeşte duşumeaua,putrezesc şi oamenii aşa,de vii...

M-am lungit prea mult,şi n-am ajuns încă la capătul drumului. Să trec repede prin Athos.Am mai văzut multe alte mînăstiri.Am înconjurat muntele cu vaporul,pe furtună,de era să pătimim şi un naufragiu.Nucă pe valuri,asta eram.Mai ales în capul muntelui. Am dormit o noapte la Dionisiu,unde am găsit un aromân care vorbea bine româneşte.Mi-au arătat capul Sf.Nifon,şi mormîntul lui.

Am plecat tot cu vaporul la Uranopolis şi iarăşi cu rabla de maşină pînă la Tesalonic.A mers cu mine şi Stareţul Prodromului şi Părintele Ioachim,un alt român care are chilia lîngă Ivir,jos. Chilie înseamnă casa şi biserica.Uneori casa are zece şi mai multe camere.Dar acum sînt goale.In toate este doar cîte un bătrîn îngrijorat că nu va avea cui să lase casa moştenire şi o vor lua Grecii.Am mai cunoscut un Părinte grozav,un fel de capsocolivit, care umblă din loc în loc,n-are casa lui;părintele ENOH.Am dormit şi la părintele Metodie,lîngă Karia.Are o biserică şi vreo zece camere goale.Hărţi vechi mîncate de molii,portrete de regi de mult trecuţi pe lumea cealaltă,perdele complet arse de vreme şi de lumină,praf,şoareci...Am scăpat cu nasul nemîncat,dar nici de dormit nu pot spune că am dormit. Dar Părintele Metodie m-a primit cu multă dragoste.

Văd că m-am întors iar la Athos! Cred că mi-ar trebui multe pagini ca să isprăvesc,şi n-am timp.Sînt mereu în criză de timp. Trebuie să lucrez conferinţe,teza,să scriu scrisori lungi ca asta! Am o vastă corespondenţă cu toată lumea.Iţi faci relaţii peste tot dar după aceea trebuie să le întreţii.Şi e bine să le întreţii, pentru viitor!

De data asta,m-am oprit la Tesalonic două zile şi o noapte, aşa că l-am putut vedea. Am văzut Biserica Sf.Dumitru cu locul unde a fost martirizat,am văzut Mitropolia şi multe alte biserici. Spre Atena m-am întors cu avionul.Am zburat jos,aşa că am avut panorama întregii Grecii.La Atena am fost la slujbă la Catedrală, şi cu o maşină am vizitat tot ce se poate vizita.Muzeul Benaki e un tezaur unic.

De la Atena m-am îndreptat cu avionul,grecesc,spre Tel-Aviv. Am ajuns noaptea. Era Sărbătoarea Corturilor şi am avut noroc

Evreii nu sărbători nu foc muzic.

să găsesc totuşi un arab cu untaxi care să mă ducă la Ierusalim. Am trăit prima senzaţie a Ţării sfinte: am urcat spre Ierusalim! Intr-adevăr, drumul urca. Am găsit Biserica şi Casa românească, unde mă aştepta Părintele Lucian Florea şi Maica Nazaria. Ba chiar mai mult. Erau sosite din ţară Stareţa Agapiei, Maica Eustohia cu Maica Eufrasia Sîrbu, Egumena Văratecului Maica Hristofora şi Maica Ana, şi Maica Agnia de la Antim. Am făcut un sobor românesc. cu mîncare românească, cu ţuică (aşa de gustare, şi din patriotism) şi cu slujbă în limba noastră.

A urmat vizitarea Ierusalimului. Prima zi, cu Parintele Allchin, anglicanul, pe care l-am întîlnit acolo. Via Dolorosa, Pretoriul, Sfîntul Mormint, şi tot Ierusalimul. Zile la rînd după aceea am colindat toate locurile. Sionul, Eleonul, Muntele maslinilor, Ghetsimani, Casa Veronicăi, Casa unde a avut loc Cina, Casa Sf. Ioan Botezătorul în satul lui de lînga Ierusalim, Betania, Betleem, Templul cu Zidul Plîngerii, Siloamul, Valea lui Iosafat, locul unde a fost omorit Sfîntul Ştefan, locul unde a Adormit Maica Domnului, locul unde s-a pogorît Sfîntul Duh, mormintele Profeţilor, vizita la Patriarh (am poze)

Apoi am plecat la Ierihon, pe teritoriul ocupat de la Iordanieni. De la Ierihon am mers la Pustia Qarantaniei, locul Ispitirii, apoi la Marea Moartă şi la Qumran, locul unde s-au descoperit acele manuscrise celebre... Am văzut Iordanul, dar nu m-am putut apropia, din cauza frontului care era foarte aproape. Aveam să intru în Iordan mai sus, spre izvoare.

Cu o maşină, de la Ierusalim, am plecat spre Emaus, apoi la Cezareea Palestinei. De acolo am mers la Carmel, patria Sf. Ilie. Am vizitat două mînăstiri acolo, şi am plecat spre Nazaret. Am văzut locul Casei Mîntuitorului. Acum e o Biserică. Am vizitat pe Mitropolitul Isidor al Nazaretului, un adevart călugar si apoi am plecat spre Cana Galileei. Galileea e frumoasă. Peisajul e mai uman. Jos la Ierihon e pustie adevărată. Cît vezi cu ochii nisip, piatră şi soare. Am văzut cîrduri de cămile alergînd să caute un izvor. La Ierihon un izvor e binecuvintarea întregului oraş. Fără el, ar fi mort. Apa în Marea Moarta era fierbinte, iar la Qumran abia puteai ţine ochii deschişi din cauza soarelui puternic. Cum vor fi trăit esenienii, sau cine vor fi fost ei, acolo!? M-am întors iar în sud! Să mergem înapoi în nord, unde rămăsesem adineaori.

La Cana Galileei, am văzut vasele de piatră în care s-a făcut transformarea apei în vin. Sînt într-o biserică. Cana e un sătuleţ frumos, colorat, cu nuanţe de albastru. Pe vale sînt ogoare. Am trecut pe lînga ogoarele prin care trecînd Iisus cu ucenicii, mîncau spice de grîu. Şi apoi am ajuns în oraşul Tiberiada. Am coborît urmînd ţărmul Mării Galileei, pînă am ajuns la Iordan. Am intrat în Iordan. Apoi am urcat, iar urmînd ţărmul Marii Galileei, şi am ajuns la Magdala. Acolo este o mînăstire cu doua maici rusoaice. Am mîncat acolo şi ne-am scăldat în Marea Galileei. Ore întregi am stat în apa caldă. Am şi pescuit. Am prins vreo 15 peşti, pe care i-am şi mîncat în aceeaşi seară.

Apoi am plecat la Capernaum, trecînd prin Betsaida. Am văzut casa Sf. Petru şi Sinagoga din Capernaum.

Am trecut pe la picioarele muntelui Fericirilor.

La întoarcerea spre Ierusalim, am ocolit pe aproape Taborul

si am trecut prin fata Nainului. Am uitat să spun că la Ierihon am văzut și Dudul lui Zaheu. Dar cine stie cîte nu voi fi uitat să mai amintesc. Cînd mă voi întoarce vă voi arăta de peste tot fotografii sau vederi. Le-am făcut anume ca să vi le arăt, ca să vă fac partasi la această călătorie minunată.

Si apoi a venit ziua întoarcerii. Am zburat cu un avion evreesc de la Tel-Aviv pîna la Munchen, în Germania Federală. Acolo am facut escală, si pe urmă am ajuns la Londra. Acasă! Acolo mă astepta unul din editorii romanului meu, cu care am mai putut sta de vorbă în ultima lui zi de stat în Anglia.

Cartea mea e acum spre corectura în Editură. Aveți grijă s-o cumpărați.

Rog pe cineva, dar mai bine să te rog direct pe sfinția ta parinte Caliopie, să-mi trimiți de îndată ce va apare, 10-20 de exemplare aici. Fă cîteva pachete si dacă te întreabă la poștă spune că le trimiți autorului. Scrie adresa cu Leonida, că aici mă stie lumea cu ambele nume. Voi avea nevoe să dau pe aici la multă lume cîte un exemplar. Multumesc anticipat.

Iti trimit o foto-copie după <u>Avva CLEOPA</u>. As fi trimis-o direct Părintelui Cleopa, dar m-am temut că din smerenie, n-o va arăta nimănui. De fapt e pentru dînsul. Desigur veti găsi unele nepotriviri, dar scriitorului îi e îngăduit să mai și imagineze, desigur numai atît cît să faca mai puternică ideea pe care vrea s-o impună. Din acest punct de vedere, nimic nu e neadevărat, chiar dacă e putin înflorit. Deasemenea am pus de la mine niste nume; n-are nici o importanță. Initial era mai lung dar Anania l-a mai scurtat, ca nu-l încapea în revistă. Vorbeam si de întîmplarea cu butucul, si spuneam ceva mai mult despre Antonie, la care eu am avut întotdeauna evlavie. Mai scriu. Următoarea <u>Filă</u>, dacă Anania va găsi spațiu, va fi <u>Avva CALIOPIE</u>. O întîmplarea cu plecatul la pustie. I-am spus lui Anania să ți-o trimită. Dacă nu, să-mi scrii și-ti trimit eu o foto-copie *ca și aceasta cu Avva Cleopa*.

As vrea să stiu cum mă judecați în legatura cu aceste schițe. Eu cred că sînt bune, ca lucrare în vederea păstrării evlaviei la viața călugărească. Caut sensuri valabile si dacă le pot ilustra prin întîmplari, rămîn mai bine întipărite. Mi-au si scris unii scriitori că le-a placut mult. De altfel si Evanghelia e plină de parabole. Mă gîndesc, cu vremea, să închegun volum de astfel de întîmplări și să-l public în țară. De aceea am rugat pe părintele Ioanichie și te rog și pe Sfinția Ta, și pe altii, să-mi trimiteti astfel de istorioare. Nu vă osteniti să le faceti literare. Asta e treaba mea. Eu am nevoe numai de faptul în sine și de garanția că e adevarat. Pot spera că rugăciunea mea va fi auzită ?

Cer iertare pentru aceasta scrisoare lungă, care vă va răpi timp prea mult. Spun la plural, pentru că as fi bucuros dacă si alți parinti ar dori s-o citească.

Alte noutăți n-am. Am primit o invitatie la un colocviu monahal pentru Septembrie viitor, la Mrea ORVAL, trapistă, în Belgia, si o altă invitație să tin o conferinta la Gand, în Belgia, în aprilie. Titlul: <u>Mai este posibilă o viață duhovnicească în lumea modernă?</u> Ia vedeti, poate îmi trimiteti ceva idei, si mai ales fapte de ilustrat ideile. Conferința are subtitlul: <u>mărturii</u>.

Inchinăciune întregii Obsti. Mă bucură orice scrisoare.

Ieromonahul Antonie

HEYTHROP COLLEGE
CHIPPING NORTON
OXON OX7 5UE
TELEPHONE: 0608-72 336

12. X. 969
Oxford

Iubite Părinte Ioanichie,

N-am primit încă monografia Sihăstriei și m-ar fi
interesat. Pune-o într-un plic și expediaz-o: va veni mai sigur.
În legătură cu datele pe care le-am cerut, cred că e cam mult
să aștept „o iarnă". Poate poți lucra ceva mai repede. Văd că
ești îngrijorat în legătură cu „publicitatea"; i-am scris Părintelui
Petroniu ceva în leg. cu asta. Roagă-l să-ți citească. În fond toată
existența noastră e publicitate. Nu cred că avem chiar atât de im-
portante lucruri de ispas încât să le punem în primejdie valoarea
duhovnicească. E mai smerit să vorbești decât să taci, dacă tăcând
vrei să te creadă lumea grozav! Dar esențialul e altul: e că
unii de pe aici se folosesc. Și în afară de asta, ne mai facem și
noi românii loc în istorie. Că nu e comod să umbli prin lume
și să trebuiască să explici că București și nu Budapesta e capitala
României. Pe aici s-a știut că ortodoxie înseamnă religia Rusiei
și a Greciei. Pe noi ne ignorează complet. Eu vreau doar să fac
un act de prezență. Nu pentru cineva din cutare sau cutare loc,
ci pentru țară și pentru ortodoxie. Așa că, vrea să mă înțelegeți.
Deci, aștept totuși să-mi trimiteți ceva. Condoleanțe St. Tale nu
mi-au scris încă. Ține-mă la curent cu fecântele la Ierusalim și
la Athos. Și mai dă-mi noutăți din Sihăstria. Ce face
Pr. Kiril, Marcu. Unde e Pr. Caliopie? Am primit o scrisoare
de la el, din Sibiu. Îmi scrii că e la tratament, deci nu-i voi
scrie până nu se întoarce în m-re.

Te încredințez de toată dragostea și prietenia,

Ieroм. Antonie

HEYTHROP COLLEGE · CHIPPING NORTON OXON

From the Reverend Antonie

Telephone: Enstone 338

Iubite Părinte Caliopie

Mulțumesc de scrisoare și de vești și de dragoste. Și de asemenea pentru fotografie. Într-adevăr, a mea, aceea care a apărut în Credința era de la Slatina, cu barba mare, ortodoxă! E drept că aici în occident o țin mai mică, dar barba crește la nevoie la loc. Ceea ce nu mai vine înapoi e tinerețea.

Întors de la Salamanca, m-am apucat imediat de muncă la teză. Trebuie să mă organizez bine ca să le pot face pe toate. Sînt, mi se pare, în perioada mea de largă activitate. Dar vremea trece și la vară voi veni la Sihăstria să vă văd.

Aici, efortul meu se dirijează spre prezentarea spiritualității și teologiei românești. Părintele Stăniloae îmi scrie că voi inaugura o nouă epocă aici, prin această prezentare. Nu știu, dar văd că sînt oarecare semne de recunoaștere. Sînt tot mai mult invitat să conferențiez, ceea ce înseamnă că s-a luat cunoștință de existența noastră și că am reușit s-o fac interesantă. Dar să nu ne lăudăm, de fapt nici nu e nimic de laudă. E o datorie. Vreau, cînd mă voi întoarce, să nu-mi pară rău că am fost sau că n-am făcut tot ce se putea face. Cred că Dumnezeu m-a adus aici anume pt. aceste lucruri, pentru că eram unul din cei care știau cîte ceva despre spiritualitatea noastră monahală. Deci, spun ce știu.

Vremea pe aici s-a mai îmbunătățit. S-a terminat zăpada. Acum plouă, după ce o jumătate de zi a fost soare de vară. E tare schimbătoare vremea aici.

Mulțumesc de comandarea celor zece exemplare. N-au venit încă dar vor veni. Sînt curios cum o să mă judecați după lectură. Dar să nu uitați că totul, cartea, se petrece în iad.

Dorindu-vă la toți sănătate, cer rugăciuni și fac metanie.

Antonie